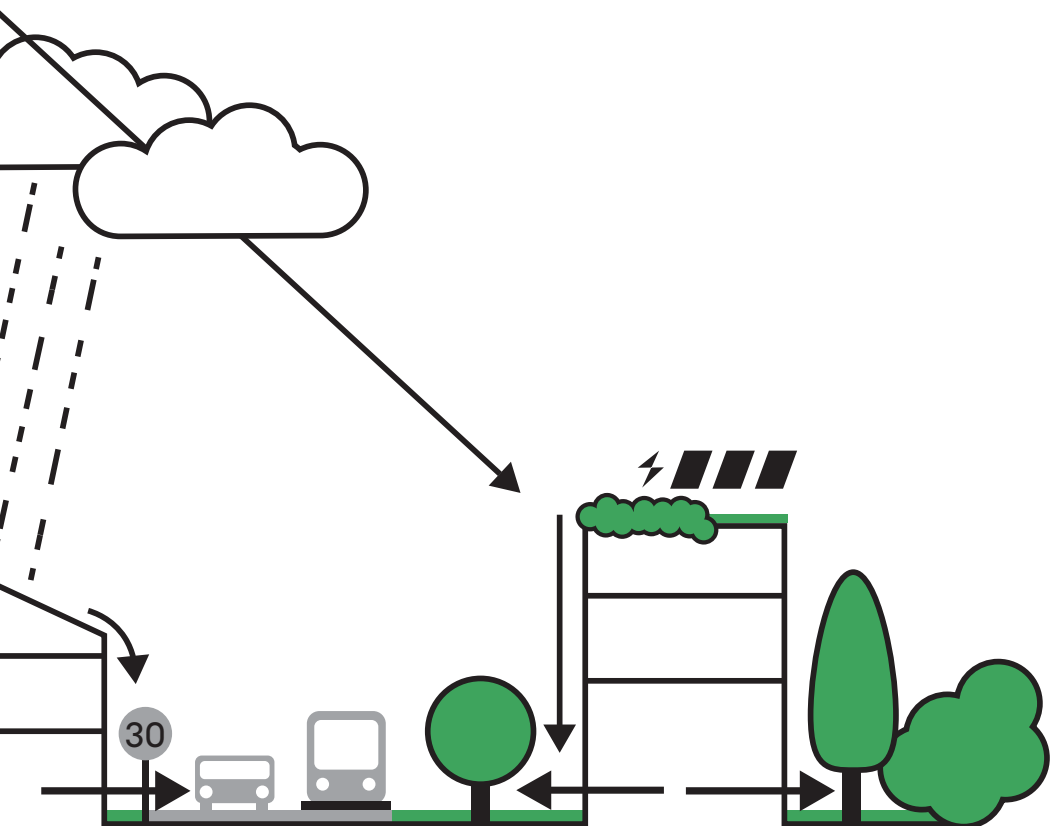

UDRŽITELNÉ ČTVRTI PRO 21. STOLETÍ

Kees Christiaanse, Gyler Mydyti
Petr Návrat, Barbora Grisová

UDRŽITELNÉ ČTVRTI PRO 21. STOLETÍ

UDRŽITELNÉ ČTVRTI PRO 21. STOLETÍ

Autoři

Kees Christiaanse, Gyler Mydyti
Petr Návrat, Barbora Grísová

Editoři

Petr Návrat
Gyler Mydyti

Koncept a supervize

Jaromír Hainc
Michal Bartošek

Rozhovory vedly

Dorothea Cimburová
Barbora Grísová

Rádi bychom poděkovali osobnostem,
které se s námi v rozhovorech velkoryse
podělily o své postřehy a zkušenosti:

Štěpánka Endrle

Filip Foglar

Tomáš Kadeřábek

Petr Peřinka

Michaela Pixová

Zdenka Poliačiková

Kristina Ullmannová

Štěpán Valouch

Marek Zděradička

Překlad

Marta Nedvědicá

Jazyková korektura

Nataša Macháčová

Grafická úprava a sazba

Ondřej Zámeš

Ilustrace

Vojta Liebl

Fotografie respondentů

Libor Fojtík

Vydáno v Praze v roce 2023

společností ONplan lab, s.r.o.

Karmelitská 18/379, Praha 1 – Malá Strana

© 2023 ONplan lab, s.r.o., KCAP GmbH

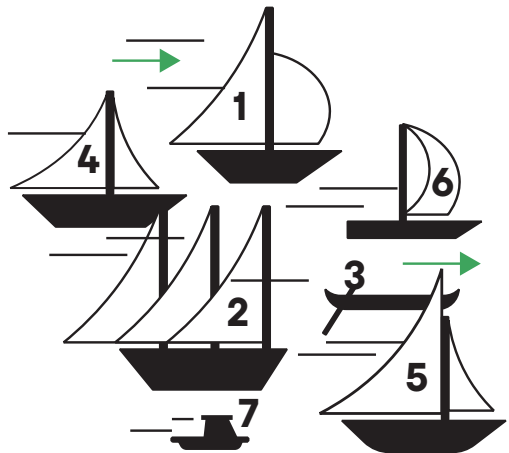
Tato publikace vznikla na objednávku IPR Praha
s cílem podpořit diskusi o aktuálních trendech
rozvoje nových pražských čtvrtí.

1. vydání, 2023

ISBN: 978-80-11-03566-2

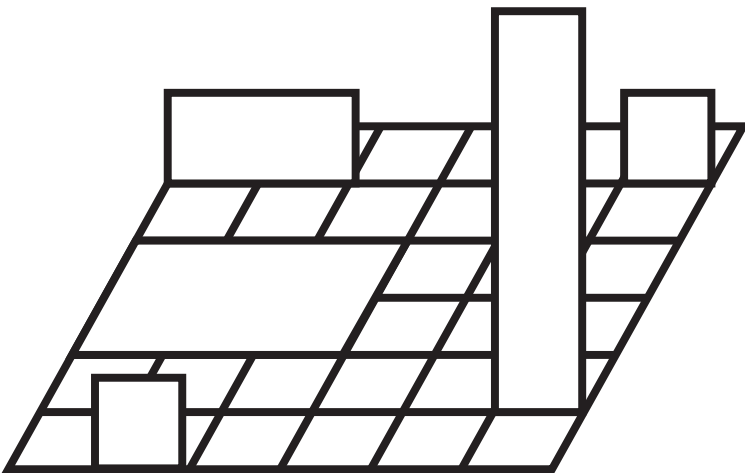
OBSAH

**„HLAVNÍ AKTÉŘI, KTEŘÍ SE
PODÍLEJÍ NA PROJEKTOVÁNÍ
A VÝSTAVBĚ ČTVRTÍ, BY
NEMĚLI OPEROVAT JAKO
JEDNA MOHUTNÁ VÁLEČNÁ
LOĎ, ALE JAKO ARMÁDNÍ
LOĎSTVO SLOŽENÉ ZE
SAMOSTATNÝCH PLAVIDEL
POHYBUJÍCÍCH SE V CHYTŘE
SESTAVENÉ FLOTILE A STEJNĚ
TAK I FUNGUJÍCÍCH.“**

Úvod	6
Proč (nejen) Praha potřebuje vědět jak navrhovat udržitelné čtvrti?	8
12 principů rozvíjejících urbanitu	10
Princip 1 Otevřené město	12
Princip 2 Zapojení hlavních aktérů a veřejnosti	14
Princip 3 Rozvoj brownfieldů, nikoliv zelené louky	16
Princip 4 Efektivně nastavený proces rozvoje území	18
Princip 5 Design manuál území	20
Princip 6 Aktivace parteru a střech budov	22
Princip 7 Veřejná prostranství a propojení	24
Princip 8 Multimodální městská mobilita	26
Princip 9 Místo pro bydlení i práci	28
Princip 10 Dostupné bydlení a stavební kolektivy	30
Princip 11 Kulturně-historické souvislosti	32
Princip 12 Dosahování cílů v oblasti udržitelnosti	34
9 hlasů Prahy: Jaké čtvrti bychom měli stavět?	44
Kristina Ullmannová	46
Filip Foglar	50
Petr Peřinka	54
Michaela Pixová	58
Marek Zděradička	62
Tomáš Kadeřábek	65
Štěpánka Endrle	70
Zdenka Poliačiková	74
Štěpán Valouch	78

ÚVOD

Ambicí hlavního města Prahy je budovat nové čtvrti, které zajistí vysokou kvalitu života a současně budou i ekonomicky, společensky a ekologicky udržitelné. Nové čtvrti by měly reagovat nejen na potřebu zajistit bydlení rostoucímu počtu obyvatel hlavního města, ale rovněž by měly nabídnout pracovní příležitosti, občanskou a veřejnou vybavenost a kvalitní urbanismus takový, který upevňuje společenské vazby a posiluje lidskou soudržnost. Díky rozmanité typologii bytů a různým formám vlastnictví s dostatečným podílem nájemního bydlení by nové čtvrti měly umožnit pestré sociální složení obyvatel. Vzhledem ke klimatické krizi je žádoucí, aby nová výstavba byla co nejbliž uhlíkové neutralitě jak ve spotřebě energií, tak i v městské mobilitě.

Své cíle známe. Víme ale také, jak naši vizi uskutečnit? První část této publikace přichází s návrhem 12 klíčových principů výstavby nových čtvrtí. Tyto zásady čerpají z praktických i vědecko-výzkumných poznatků při proměně zanedbaných ploch brownfieldů ve čtvrti se smíšeným využitím, k níž došlo v celé řadě evropských měst.

Co si však o potenciálu a výzvách spojených s výstavbou nových pražských čtvrtí myslí ti, kteří se podílejí na plánování a rozvoji našeho města? Druhá část této publikace přináší názory devíti odborníků na to, co děláme dobře a kde je třeba se zlepšit. Ze svého pohledu také uvádějí dobré příklady udržitelných čtvrtí v zahraničí.

Tato publikace vznikla z podnětu Jaromíra Haince, ředitele Sekce rozvoje města v Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Principy urbanistického navrhování zpracovali Kees Christiaanse a Gyler Mydyti z KCAP. Petr Návrat a Barbora Grísová z plánovací kanceláře ONplan vypracovali celkovou koncepci publikace a vedli její přípravu, při níž uvedli mezinárodní znalosti do souvislosti s místními zkušenostmi.

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy si klade za cíl vést dialog o tom, jak budovat nové udržitelné čtvrti na základě propojení poznatků z vědeckých výzkumů a plánovací a stavební praxe. Doufáme, že tato publikace bude základem pro odbornou i laickou diskusi o nové výstavbě nejen v Praze, ale i v dalších evropských městech, jež sdílejí naše ambice a vizi ohledně udržitelných čtvrtí pro 21. století.

PROČ (NEJEN) PRAHA POTŘEBUJE VĚDĚT JAK NAVRHOVAT UDRŽITELNÉ ČTVRTI?

Praha má dlouhou tradici ve výstavbě kvalitních čtvrtí. Dobrým příkladem jsou nejen dobře známé Vinohrady a Dejvice, ale také Starý Spořilov, který je ukázkovým příkladem nízkopodlažní obytné čtvrti s vysokou hustotou zástavby. Zdá se však, že v posledních desetiletích jsme ztratili schopnost takové udržitelné čtvrti budovat.

KRISTINA ULLMANNOVÁ

vedoucí kanceláře veřejných prostranství,
IPR Praha

Máme mnoho zkušených architektů a urbanistů, kteří vědí, jak navrhovat krásná a funkční města. V současné době se připravuje několik úspěšných projektů nových čtvrtí na bývalých brownfieldech, které si často zachovávají genius loci bývalého průmyslového areálu. Přesto je třeba posílit roli města jako vedoucího procesu, chceme-li dosáhnout komplexně a strategicky plánovaných čtvrtí, které známe z většiny západoevropských měst.

FILIP FOGLAR

ředitel Odboru územního rozvoje
Magistrátu hl. m. Prahy

Praha se může pochlubit mnoha nevyužitými brownfieldy, které čekají na zástavbu, je zde silná poptávka po nemovitostech a velké množství investorů. Hlavní překážka vzniku nových čtvrtí však spočívá v oblasti legislativy a byrokracie, která v mnoha případech brání procesu výstavby.

TOMÁŠ KADEŘÁBEK

ředitel Asociace developerů

Praha, stejně jako další postkomunistická města, se stále potýká s dědictvím 90. let, kdy byla většina zastavitelných pozemků privatizována a nebyly stanoveny podmínky pro jejich rozvoj. V důsledku toho se městská správa ocitla v situaci, kdy mohla jen stěží ovlivnit podobu velkých rozvojových lokalit. Progresivní vedení města tak je pro rozvoj udržitelných čtvrtí nezbytné.

Vzhledem k tomu, že čelíme klimatické krizi, nestačí se zaměřit jen na energetickou účinnost budov. Stejně důležitá je i jejich uhlíková stopa.

MICHAELA PIXOVÁ

sociální geografka, Karlova univerzita v Praze,
BOKU Vídeň

Pokud budeme stavět na brownfieldech uvnitř města, snížíme poptávku po bydlení na zelených plochách mimo město. Když budou lidé bydlet přímo ve městě, sníží se dopravní zátěž. Lidé tak v průměru podnikají méně cest a ty jsou kratší. Veřejná doprava, chůze a jízda na kole se stanou atraktivní alternativou k osobním automobilům.

Velkou výhodou brownfieldů v Praze je, že jsou velmi dobře obslouženy dopravní a technickou infrastrukturou. Obvykle jsou napojeny na silniční síť a často již i železniční dopravu. Když se tato infrastruktura nemusí budovat, šetří místní samospráva na investicích a následně i na provozních nákladech.

MAREK ZDĚRADIČKA

zástupce ředitele pro odbornou činnost, IPR Praha

Při plánování nových čtvrtí v České republice máme jen malou kapacitu pro strategické plánování. V důsledku komunistického režimu bylo strategické plánování po roce 1989 vnímáno negativně a v podstatě vymizelo. Velkou příležitostí pro Prahu při rozvoji nových čtvrtí je zvýšení nabídky bydlení. Zároveň by hlavním kritériem rozvoje měla být sociální inkluze. Nové čtvrti by měly být sociálně dostupné, aby v nich mohli žít lidé se specifickými potřebami.

PETR PEŘINKA

ředitel Kreativní Prahy

Praha je velmi zelené město. Rozhodně netrpí nedostatkem veřejné zeleně. Problémem není deficit zelené infrastruktury, ale často její špatná kvalita. Praha má nízkou průměrnou hustotu zalidnění, takže bychom se neměli nechat omezovat myšlenkou, že chceme nekonečné zelené plochy místo brownfieldů. Naopak bychom měli usilovat o přiměřenou hustotu městské zástavby.

ŠTĚPÁNKA ENDRLE

krajinářská architektka,
zakladatelka ateliéru L & SCAPE

Investoři mají často negativní postoj k památkové ochraně a naše doporučení jsou často vnímána nepříznivě. Regulace však mohou přispět k zachování jedinečného charakteru čtvrtí a estetické hodnoty. Odlišnosti nových čtvrtí postavených na brownfieldech lze dosáhnout zachováním některých původních budov. Ty pak mohou sloužit novému účelu a zároveň odkazovat na historii místa.

ZDENKA POLIAČIKOVÁ

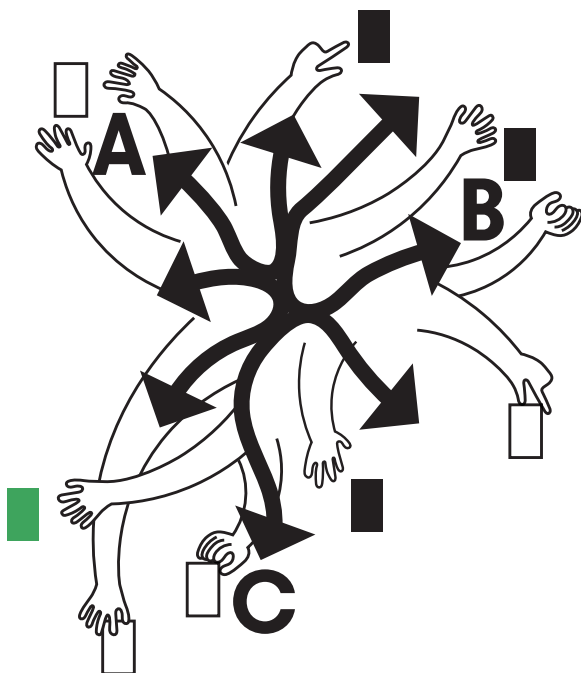
vedoucí oddělení specialistů,
Národní památkový ústav

Na okraji Prahy se staví tisíce bytů, které fungují jenom jako noclehárny. Jejich obyvatelé dojíždějí za prací do města a domů se chodí jenom vyspat. Jde o nefunkční čtvrti postrádající základní občanskou vybavenost, i proto jsou přetížené automobilovou dopravou. Ve srovnání se sídlišti ze 70. let nemají ani tolik zeleně.

ŠTĚPÁN VALOUCH

architekt, spoluzakladatel architektonického studia
ov-a, laureát České ceny za architekturu

12 PRINCIPŮ ROZVÍJEJÍCÍCH URBANITU

Cílem definování principů pro navrhování udržitelných čtvrtí v 21. století je dosáhnout dlouhotrvající, avšak dynamické rovnováhy různých složek a sil působících v zastavěném prostředí (kulturní krajině), díky nimž se rozvíjí urbanita.

Urbanita je situace, která přitahuje vysokou hustotu a koncentraci lidí z různých prostředí, kde rozmanitost aktérů vede k produktivní výměně a prohloubení znalostí a nové společenské, kulturní i ekonomické vztahy vznikají z těch stávajících. Urbanita podporuje kulturní rozmanitost, toleranci, společenskou kontrolu a vznik synergii pro prosperitu a inovace. Má také příznivý vliv na udržitelnost, protože hustá městská struktura zanechává relativně malou ekologickou stopu.

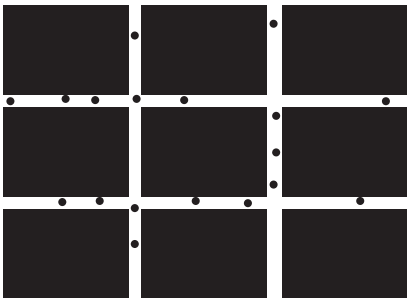
V minulosti se urbanita spojovala především se strukturou zastavěného prostředí, naší přítomností v něm a pojmy, jako je centralita. Dnes se v důsledku digitalizace a mobility jeví jako hustá a rozprostřená na větší vzdálenosti.

Urbanita se nedá naprojektovat. Urbanita je křehká vlastnost, která se musí vypěstovat. Vzniká při určitém nastavení struktury a využití městského prostředí. Nevzniká se stejnou intenzitou celoplošně, ale rozvíjí se v koncentracích, které mají určitý vliv na okolí. Neustále se redefinuje a přetváří pod vlivem aktuální dynamiky rozmanitých urbánních procesů, které jsou způsobeny klimatickými změnami, globalizací, masovou migrací do městských aglomerací a prohlubujícími se sociálními nerovnostmi. Podobně jako centralita jsou dalšími významnými aspekty urbanity rozmanitost, interakce, dostupnost, adaptabilita a ztotožnění se s místem.

Principy urbanistického navrhování, jež tato publikace představuje, jsou proto zaměřeny na budování udržitelného, inkluzivního a pro život příjemného městského prostředí, které dokáže reagovat na rychle se měnící současnou situaci a přizpůsobit se jí.

OTEVŘENÉ MĚSTO

Představte si město, jehož urbanistická koncepce je postavena na inkluzivitě, město, které je záměrně tvořené tak, aby jeho fyzická prostranství podporovala společenské vazby mezi lidmi a jejich soužití. Otevřené město je koncept, který si uvědomuje význam urbanistického návrhu pro utváření komunit a vznik společenských vazeb.

Jádrem konceptu otevřeného města je hustá, drobně členěná a propustná síť ulic, která podporuje aktivní uliční parter. Zvětšením celkové délky fasád budov při využití polootevřených městských bloků lze vytvořit živá a atraktivní městská prostředí. Takové ulice přestávají být pouze spojnicemi, jimiž se jen prochází, ale stávají se místy, kde se mohou scházet lidé všech společenských vrstev, vyměňovat si nápady a navazovat kontakty.

Přechodové oblasti mezi veřejnými a soukromými prostory, jako jsou předzahrádky nebo částečně otevřené vnitrobloky, jsou živnou půdou pro sociální, ekonomickou a kulturní výměnu. Tyto čtvrti by měly poskytovat příležitosti pro usídlení a rozvoj komunit z odlišných prostředí a vytvořit tak bohatou mozaiku rozmanitostí ve městě.

Koncept otevřeného města poprvé popsala Jane Jacobsová ve své stěžejní knize „Smrt a život amerických velkoměst“, v níž rovněž poukázala na fenomén gentrifikace, který může představovat hrozbu homogenizace čtvrti.

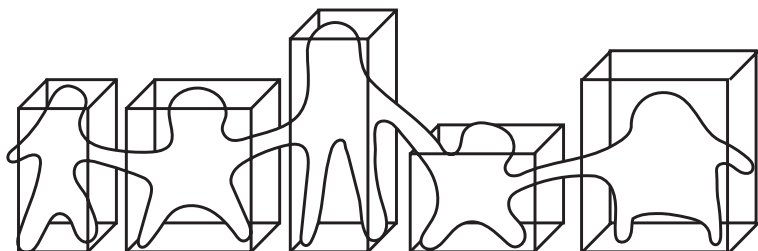
Čtvrť otevřeného města je soběstačná, ale zároveň je nedílnou součástí většího městského organismu podobně jako v Abercrombieho inovativní funkční a sociální analýze Londýna z roku 1943, kde každá čtvrť – svým tvarem připomínající bramboru – má svou specifickou identitu a obyvatelům nabízí základní občanskou vybavenost, zároveň je však i součástí většího celku – metropole tvořené dalšími podobnými „bramborami“.

Otevřené město není neměnnou urbanistickou vizí, ale jde o dynamický proces, jenž vyžaduje aktivní zásahy, aby byla zachována rovnováha mezi integračními a dezintegračními silami. Je to vize, která klade důraz na funkční a typologickou rozmanitost, vize, jejímž kurátorem je místní samospráva řídicí se urbanistickým manuálem (viz princip č. 5), s cílem zajistit dostatečný mix různorodých aktivit.

Stejně důležitý jako samotný návrhový rámec je i vlastní proces revitalizace města. Důkladně promyšlené přístupy k realizaci jsou nezbytné pro uskutečnění vize otevřeného města a zajištění jeho úspěchu při podpoře inkluzivity a posilování vazeb mezi lidmi (viz princip č. 4).

2

ZAPOJENÍ HLAVNÍCH AKTÉRŮ A VEŘEJNOSTI

Při navrhování čtvrtí by pozornost měla být zaměřena na to, jak vytvořit vhodné podmínky pro život, spíše než navrhovat život samotný. Ti, kteří se podílejí na projektování a výstavbě čtvrtí, by neměli fungovat jako jedna mohutná válečná loď, ale jako armádní loďstvo složené ze samostatných plavidel pohybujících se v chytře sestavené flotile a stejně tak i fungujících.

Tato metoda společné přípravy a řízení projektu trochu připomíná simultánní šachovou partii, kdy různé strany pracují na několika projektových pracovních postupech současně, díky tomu je tak možné závčas poskytnou partnerům zpětnou vazbu a některé procesy zkrátit. Takto vědomě nastavený přístup urychluje a zkvalitňuje pracovní postup, vytváří podmínky pro vznik neotřelých nápadů a vede k záměrnému narušování zažitých postupů.

Participace komunity a řízené zapojení hlavních aktérů rozvoje je klíčové pro vytváření udržitelných čtvrtí. Fyzické modely čtvrti vyrobené ve větším měřítku jsou skvělým nástrojem, který poslouží k aktivnějšímu zapojení obyvatel i ostatních aktérů. I proto je důležité prosadit již v počátku projektu zřízení informačního centra přímo v místě budoucí stavby. Toto informační centrum funguje jako platforma, která od počátku zprostředkovává zúčastněným stranám informace o průběhu procesu výstavby, posiluje transparentnost a participační přístup rozvojového projektu.

Pro zajištění efektivního procesu participace je nutné důkladně zmapovat hlavní aktéry a zájmové skupiny. Tímto způsobem lze účastníky zahrnout do hierarchicky uspořádaného participačního procesu, ve kterém je popsán a dohodnut stupeň vlivu pro každou skupinu aktérů. Tento přístup zohledňuje fakt, že zájmy různých zúčastněných stran, jako jsou vlastníci nemovitostí a obyvatelé sousedství, se mohou lišit, cílem je zajistit spravedlivý a inkluzivní proces participace.

3

ROZVOJ BROWNFIELDŮ, NIKOLIV ZELENÉ LOUKY

Při výstavbě udržitelných městských čtvrtí bychom měli upřednostňovat brownfieldy, nevyužívané průmyslové nebo dopravní plochy před zástavbou na zelené louce. Neměli bychom zabírat nové nezastavěné plochy, ale využít, nahradit, zahustit a propojit stávající zastavěné plochy. Nejenže tak snížíme dopad na životní prostředí, ale díky prolnutí staré a nové architektury přispějeme k vyšší rozmanitosti čtvrti.

Jane Jacobsová a Cedric Price si již v 60. letech 20. století uvědomovali potenciál brownfieldů a průmyslové krajiny, do kterých lze umístit nové aktivity a oživit tak zanedbané a upadající části měst. Tato opuštěná místa bývalých průmyslových areálů mají své osobité kouzlo a dokážou si nové obyvatele podmanit. Mohou také sloužit jako inkubátory pro technologické a sociální inovace, protože často nabízejí flexibilní prostory, které podporují proměnu tradičních způsobů spolupráce.

Revitalizací bývalých přístavů v centru měst či průmyslových nebo železničních areálů můžeme vyjít vstříc poptávce po rozmanitých, kompaktních a dobře propojených čtvrtích. Dobře navržené městské prostředí tak může výrazně podpořit rozvoj lokální ekonomiky.

Pokud se výstavbě na zelené louce nelze vyhnout, měla by být kompenzována formou rekultivace brownfieldů a jejich navrácením přírodě nebo vytvořením jiných přírodních a přírodě blízkých lokalit.

Dle stejné logiky je důležité projektovat relativně hustě zastavěné a kompaktní čtvrti, aby byla dosažena kritická hustota obyvatel a zábor půdy i ekologická stopa zastavěné plochy byly co nejmenší. To zahrnuje celkovou redukci zpevněných povrchů a vhodné hospodaření s dešťovou a podzemní vodou.

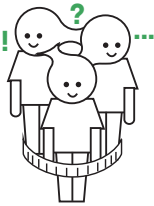
Pro tyto nové lokality je také nezbytné zajistit odpovídající napojení na systém hromadné dopravy. V neposlední řadě je nesmírně důležité novou městskou strukturou vhodně navázat na tu existující (viz princip č. 7).

4

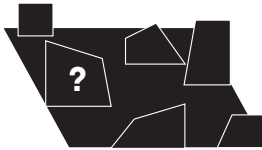
EFEKTIVNĚ NASTAVENÝ PROCES ROZVOJE ÚZEMÍ

A) VEŘEJNÝ POZEMEK

B) SOUKROMÝ POZEMEK

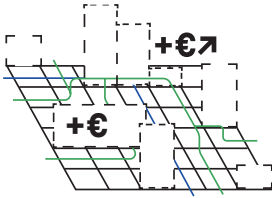
městská developerská společnost

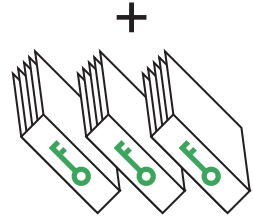
brownfield

detailní urbanistická studie

financování infrastruktury zvýší hodnotu pozemků

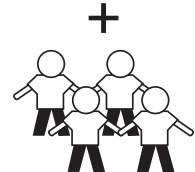
regulace a design manuál území

architektonické a urbanistické soutěže

pozemek prodán developerovi po získání stavebního povolení

zapojení hlavních aktérů a veřejnosti

Úspěch nové čtvrti značně závisí na tom, jak je nastaven proces jejího plánování a rozvoje. Dosažení vysoce kvalitního urbanistického řešení vyžaduje plánovací proces stejně vysoké kvality. Bez ohledu na to, zda jde o soukromý či veřejný rozvojový projekt, malý či velký, sehrává postup přípravy rozvoje pro dosažení žádoucího výsledku klíčovou roli.

V případě rozsáhlého rozvoje veřejných pozemků, například hamburského HafenCity, může jako nástroj pro dosažení kvalitního výsledku sloužit městská developerská společnost. Tento model umožňuje 100% veřejné vlastnictví, městská developerská společnost má přesto štíhlou organizační strukturu a funguje jako soukromá společnost. Zhodnocení pozemků, například změnou územně plánovací dokumentace, může být použito pro financování výstavby komunikací, inženýrských sítí, systému veřejné dopravy a další veřejné infrastruktury. Příjmy z prodeje pozemků postupně uhradí investiční náklady projektu.

Vysoké kvality veřejného prostoru a architektury staveb lze dosáhnout pomocí architektonických soutěží či výběrových řízení, ve kterých se vybírá developer s architektonickým projektem, a tím, že prodej pozemků soukromým developerům je uskutečněn při získání stavebního povolení. Veřejným sektorem vlastněná developerská společnost tak může nastavit vysoký standard architektury, urbanismu, stavebního programu a udržitelnosti pro celý realitní trh ve městě.

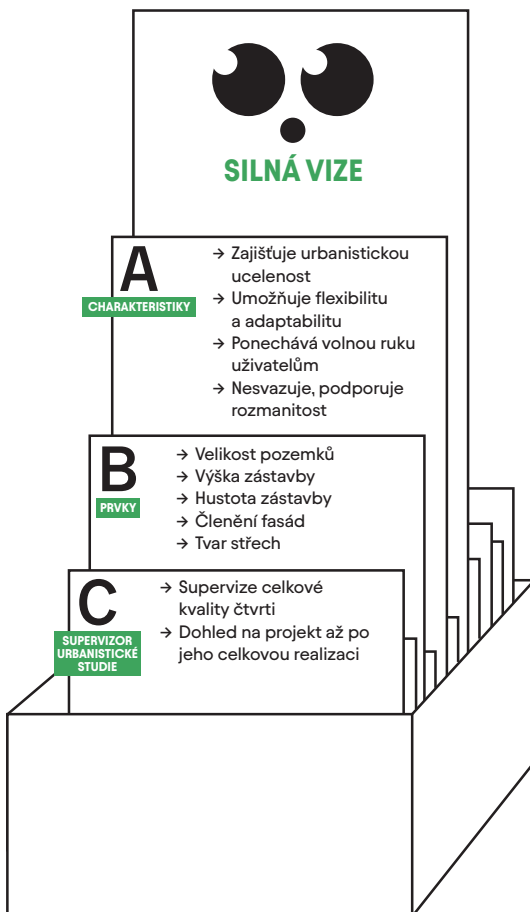
V případě rozvoje na soukromých pozemcích lze dosáhnout srovnatelné kvality architektury a veřejného prostoru pomocí kombinace detailní (smluvně závazné) urbanistické studie, design manuálu území (viz princip č. 5) a rámcové dohody o zapojení hlavních aktérů a veřejnosti do přípravy rozvoje (viz princip č. 2) a zároveň pokud samospráva funguje jako koordinátor těchto procesů.

Pokud je většina pozemků daného projektu v soukromém vlastnictví, může se jako vhodný nástroj osvědčit partnerství veřejného a soukromého sektoru (public-private partnership – PPP). V modelu PPP veřejný sektor odpovídá za vybudování veřejné infrastruktury, jako jsou veřejná prostranství, komunikace, inženýrské sítě, školy a občanská vybavenost.

Zásadní v obou scénářích je rozvíjet pozemky postupně, například blok po bloku, což umožní dosáhnout tzv. lidského měřítka a zajistí rozmanitou architekturu i pestrou skladbu uživatelů nové čtvrti. Město by kromě toho mělo pro zajištění udržitelného rozvoje formulovat také obecné politiky rozvoje, zejména pokud jde o témata, jako je životní prostředí, klima a udržitelnost (viz princip č. 12).

5

DESIGN MANUÁL ÚZEMÍ

Slovy urbanisty Keese Christiaanse: „Zatímco architekt pracuje v mezích svého vytříbeného vkusu, urbanista je koordinátorem obecného nedostatku vkusu.“ Design manuál území má klíčový význam pro nalezení rovnováhy mezi urbanistickou uceleností, různorodostí v místě a volnou rukou uživatelů.

Dobře zpracovaný design manuál území by měl být jednoduchý a účinný, měl by zajistit kvalitní urbanismus, veřejná prostranství a architekturu staveb, aniž by přitom stál v cestě inovacím. Na rozdíl od přísných pravidel urbanismu ve stylu „beaux-arts“ jsou zásady obsažené v design manuálu území flexibilní, dokážou se přizpůsobit měnící se situaci, současně však zachovat silnou urbanistickou vizi.

Design manuál území může být užitečným nástrojem samosprávy, s jehož pomocí může město nebo kraj usměrňovat a koordinovat komerční rozvoj území a dosahovat žádoucích výsledků. Manuály mohou stanovovat velikost stavební parcely, hustotu zástavby, výšku budov, členění fasád, tvar a linii střech a typologii parteru. Design manuál území je v souladu se stávající stavební legislativou, která předepisuje odstupové vzdálenosti, denní proslunění a osvětlení, výhled nebo zastínění, a doplňuje ji. Každý design manuál území je specifický pro konkrétní lokalitu nebo projekt a obvykle vychází z politické dohody samosprávy s hlavními aktéry rozvoje daného území.

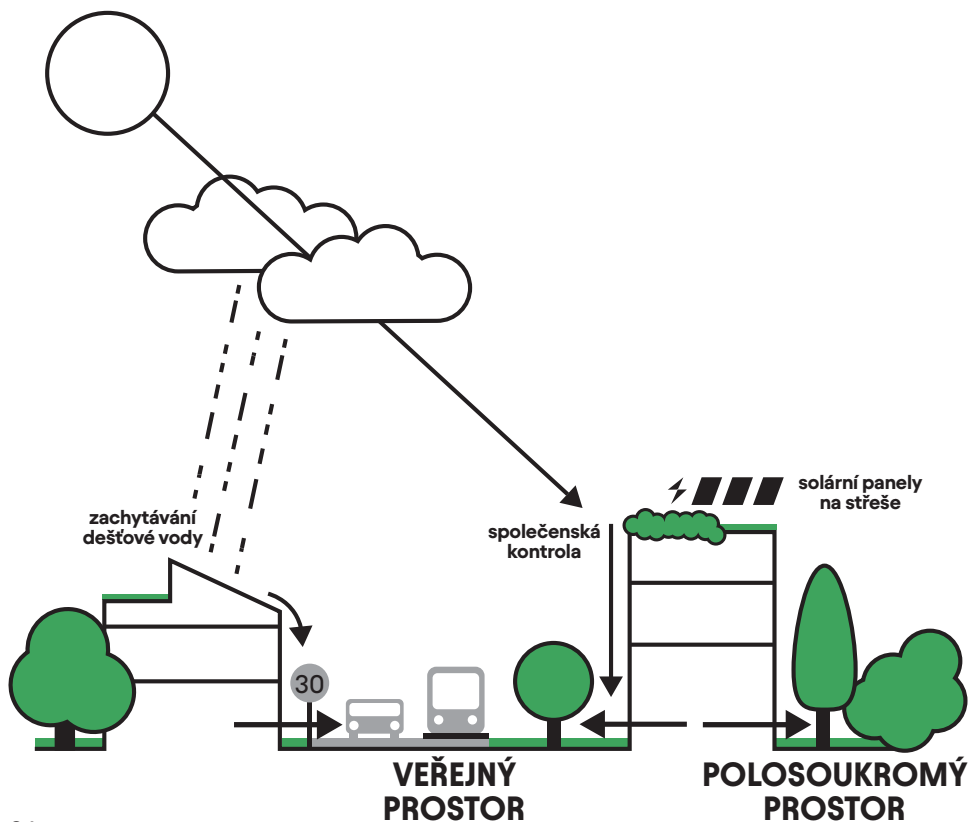
Ve střední Evropě manuály pro centra měst běžně stanoví typologii městských bloků, kde střední hodnoty koeficientu podlažních ploch jsou 2,3–2,7 a střední výška přibližně 20 metrů, na důležitých místech akcentovaná dominantním prvkem.

Aby byla zaručena celková kvalita výstavby, je vhodné zřídit funkci pro dohled nad průběhem a plněním urbanistické studie, a to buď supervizora urbanistické studie, koordinátora projektu – architekta, nebo tým zahrnující – městského plánovače, urbanistu, krajináře, architekta, odborníka na dopravu a mobilitu a specialistu na udržitelnost – který může vykonávat dozor od zahájení rozvoje čtvrti až po ukončení jeho realizace.

Dodržováním design manuálu území lze dospět k vysoce kvalitnímu řešení veřejného prostoru a architektury, současně však zachovat vysokou míru flexibility a možnost rychle reagovat na nové okolnosti.

6

AKTIVACE PARTERU A STŘECH BUDOV

Důležitým prvkem při vytváření udržitelných a životem pulzujících městských čtvrtí je aktivace parteru a střech budov. Aktivní parter a střechy zvyšují flexibilitu využití budov a umožňují efektivně využívat zelenou infrastrukturu a lépe hospodařit s dešťovou vodou.

Aktivním parterem se myslí flexibilní a přizpůsobivé přízemní prostory napříč novou výstavbou. Ideální je, když je aktivní parter většiny budov umožněn přes dvě podlaží. Takto jsou parter a mezipatra přizpůsobené pestrému využití, například pro maloobchod, gastro podniky, různé dílny, coworkingové prostory a další zařízení občanské a veřejné vybavenosti. V méně hustých městských zástavbách mohou na těchto podlažích vznikat také mezonetové byty či kombinace bytu se soukromou prací – ordinací, ateliérem, kanceláří atp. Aby se maximalizoval tento potenciál, měla by mít každá přízemní jednotka přímý vstup na soukromé venkovní prostranství či předzahrádku. Kromě toho mohou mít bytové jednotky mezi prvním a nejvyšším patrem vlastní sdílenou zahrádku na pozemku náležejícímu k budově.

Stejně tak lze přeměnit i střechy v atraktivní a funkční prostory. Spíše než jako pouhé víko na budově, mohou být střechy navrženy tak, aby zahrnovaly střešní terasy, zelené plochy zachycující dešťovou vodu a solární panely. Bohužel mnoho budov své střechy takto stále nevyužívá.

Aktivací přízemí a střech můžeme také podpořit pocit sounáležitosti komunity žijící v domě a zvýšit tak bezpečnost v bezprostředním okolí domů. Dobře to vystihla Jane Jacobsová, když napsala, že koncept „oči na ulici“ umožňuje větší společenskou kontrolu a viditelnost, odrazuje od vandalství a snižuje náklady na údržbu a úklid.

7

VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ A PROPOJENÍ

Úspěch každého urbanistického projektu závisí na dobře čitelné a odolné struktuře veřejných prostranství a ulic. Veřejná prostranství nové čtvrti by měla plynule navazovat na již existující veřejné prostory a strukturu zástavby ve svém okolí. Síť nových veřejných prostranství by měla vycházet ze stávajících, skrytých nebo logických linií v rámci historických kontur nebo topografie místa. Takto navržený systém propojení je logický i intuitivní a představuje primární strukturu pro přístup a pohyb v území a bude připraven na budoucí změny využití budov. Struktura veřejných prostranství by měla být jemně členěna s hustou sítí ulic vedenou všemi směry, přičemž všechny tyto prvky společně musí vytvářet soudržný a pevný rámeček.

Dobře navržená veřejná prostranství, jako jsou náměstí, parky a nábřeží mohou výrazně zkvalitnit život v nové čtvrti. Hrají také klíčovou roli při vytváření jedinečného charakteru nové lokality a našeho pocitu sounáležitosti s místem. Pro vytvoření soudržného a atraktivního prostředí by tyto veřejné prostory měly být promyšleně rozmístěny po celé čtvrti v pravidelných intervalech. Je třeba pečlivě zvážit funkční mix a občanskou vybavenost v jejich okolí, neboť v rámci územně plánovací dokumentace vymezují centra a sub-centra. Tímto způsobem mohou veřejná prostranství a jejich doprovodné prvky na sebe navazovat a vytvořit funkčně a prostorově propojenou soustavu, která bude podněcovat obyvatele k poznávání a aktivnímu životu v nové čtvrti.

Hlavní veřejné prostory vymezují bloky a pozemky, na nichž budou realizovány soubory budov. Jak uvádí Principy č. 1 a č. 6, je nezbytné navrhovat rovněž polosoukromé přechodové zóny v rámci bloků a na polootevřených dvorech, aby si obyvatelé a další uživatelé mohli přizpůsobit své bezprostřední životní a pracovní prostředí. Tato místa mohou využívat k odpočinku, dětským hrám, péči o rostliny nebo jako venkovní pracovní prostor.

Dáme-li v urbanistickém návrhu prioritu veřejným prostranstvím a jejich propojení, můžeme vytvořit udržitelné čtvrti, jež posilují společenskou soudržnost, jsou snadno dostupné a schopné přizpůsobit se i případným změnám ve využití.

8

MULTIMODÁLNÍ MĚSTSKÁ MOBILITA

Udržitelná městská čtvrť by měla nabízet inkluzivní mobilitu s různými možnostmi dopravy. Proto je důležité umístit nové čtvrti poblíž stávajících stanic veřejné dopravy jako jsou vlakové, tramvajové či autobusové zastávky nebo stanice metra, jež jsou snadno dostupné a poskytnou dobrou dopravní obslužnost čtvrti, nebo je třeba zajistit kvalitní služby veřejné dopravy v samotné nové čtvrti. V odlehlých oblastech s nízkým počtem cestujících lze do doby než se vyplatí vybudovat kolejovou trať použít metrobusy, tedy autobusy jezdící v krátkém intervalu na vyhrazených pružích.

Pěší a cyklistické vzdálenosti k hlavním zastávkám veřejné dopravy by měly odpovídat standardu patnáctiminutové docházkové vzdálenosti a neměly by být vzdáleny více než tři sta metrů od sebe. Součástí hlavních zastávek by měla být také centra mobility pro car-sharing, parkování, bike-sharing a úschovu kol, nabíjení baterií a doručování zásilek, případně v kombinaci s dalšími službami, jako je sběr odpadu nebo obchod se smíšeným zbožím. Tato opatření pomáhají snížit objem individuální automobilové dopravy a tím pomáhají udržet rovnováhu mezi různými druhy dopravy.

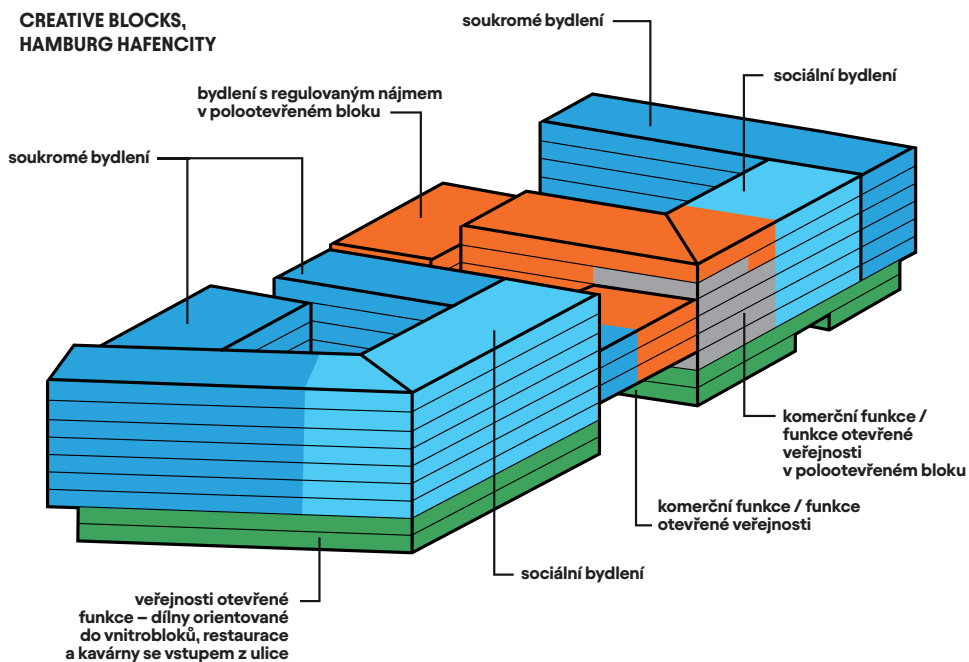
Pro dosažení této rovnováhy by měla být rovněž navržena jasná hierarchie komunikací zahrnující ulice jednosměrné či obousměrné, s omezeným vjezdem a zákazem vjezdu pro automobily a úseky s maximální povolenou rychlostí 30 km/h a 50 km/h. Obousměrné komunikace s maximální povolenou rychlostí 50 km/h by měly být určeny výhradně pro hlavní dopravní tepny. Profily ulic mohou být flexibilní a postupně se přizpůsobovat měnícím se dopravním intenzitám a dominantním způsobům dopravy, kdy profil preferující individuální automobilovou dopravu přechází na profil pro veřejnou dopravu a cyklo dopravu.

Ve čtvrtích s vyšší hustotou zástavby by navíc mělo být omezeno i parkování v budovách a okolo nich, přibližně 15 % parkovacích míst uvnitř budov by mělo být vyhrazeno pro vozidla car-sharingu. Na všechna parkovací místa by se měla dát umístit nabíjecí jednotka. Novým trendem jsou tzv. nadzemní parkovací sila, někdy v kombinaci s menšími uzly mobility, která by měla nahradit nákladné a neflexibilní podzemní garáže, jež mají navíc negativní dopad na podzemní vody. Zavádění těchto opatření by mělo probíhat současně se snižováním počtu parkovacích míst na veřejných prostranstvích a uplatňováním celoměstské parkovací politiky, jež parkování reguluje a zpoplatňuje.

S rostoucím zahušťováním městských čtvrtí a posilováním mixu funkčního využití se postupně sníží závislost obyvatel na individuální automobilové dopravě.

9

MÍSTO PRO BYDLENÍ I PRÁCI

Prosperující městská čtvrť musí nabídnout rozmanité typologie budov a prostory, které mohou sloužit různým způsobům využití. V závislosti na velikosti čtvrti by měl urbanistický koncept vytvořit v uzlových bodech území několik center a subcenter. Do těchto hlavních a vedlejších centrálních bodů se přirozeně soustředí maloobchod, gastronomie, služby, vzdělávací zařízení a co-workingové prostory.

Například v hamburském HafenCity se hustota a rozmanitost využití zvyšuje v sub-centrech a exponenciálně v centrech, přičemž centrální čtvrť Überequartier zahrnuje divadla, hotely a terminál výletních lodí, které jsou plně integrovány do blokové struktury pěšího jádra čtvrti, jež byla navržena podle zásad superbloku. Ostatní plochy jsou vyhrazeny stavebním programům s převažující obytnou nebo kancelářskou funkcí s místními obchody a menšími jednotkami pro podnikání na uliční úrovni.

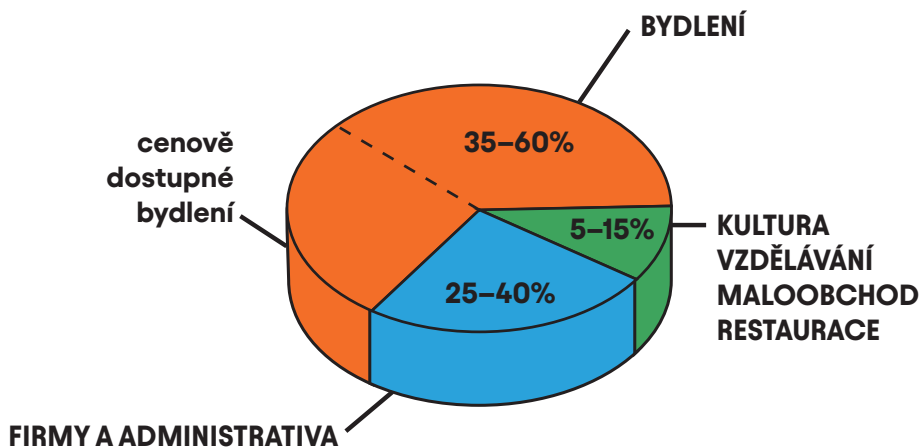
Každý komplexní urbanistický projekt musí zahrnovat také prostory pro kreativní průmysly a výrobní odvětví, například dílny pro výrobu na základě digitálních modelů. Díky digitalizaci potřebují mnohá moderní průmyslová odvětví menší prostory, protože vyrábějí na zakázku, bez emisí, hluku a náročné logistiky.

Tato kreativní odvětví vyžadují vzdělanější pracovní sílu. Mladí lidé pracující v těchto odvětvích mají navíc tendenci žít v menších, 1–2členných domácnostech, chtějí bydlet v centru města a nechtějí dojíždět do průmyslových zón na periferii. Kromě toho tato skupina obyvatel města vyžaduje pro svůj životní styl více služeb a občanské vybavenosti, což v dané čtvrti zvyšuje požadavek na mix funkčního využití.

Tato intenzivní vazba mezi místní produkcí a spotřebou tvoří základ udržitelnější cirkulární ekonomiky. Přispívá ke zrodu kulturních a ekonomických aktivit, jež jsou živnou půdou pro budování komunity a ve svém důsledku vedou k silnému pocitu souzáležitosti s danou čtvrtí.

10

DOSTUPNÉ BYDLENÍ A STAVEBNÍ KOLEKTIVY

Různorodá kombinace obytných a komerčních prostor je zásadní pro vytvoření skutečně inkluzivní městské čtvrti, jak je popsáno v předchozí kapitole. To znamená, že v průměru 35–60 % plochy čtvrti by mělo být věnováno obytným budovám a 25–40 % firmám. Zbývající plocha může být využita pro kulturní a vzdělávací instituce, maloobchodní prodejny a restaurace.

V rámci bytového mixu je zásadní vyčlenit 25–30 % pro cenově dostupné bydlení. Toho lze dosáhnout vytvořením bytových podniků [zpravidla vlastněných městem], což zajistí, že čtvrti nebudou mít charakter specifické sociální skupiny a zůstanou dostupné různým skupinám obyvatel.

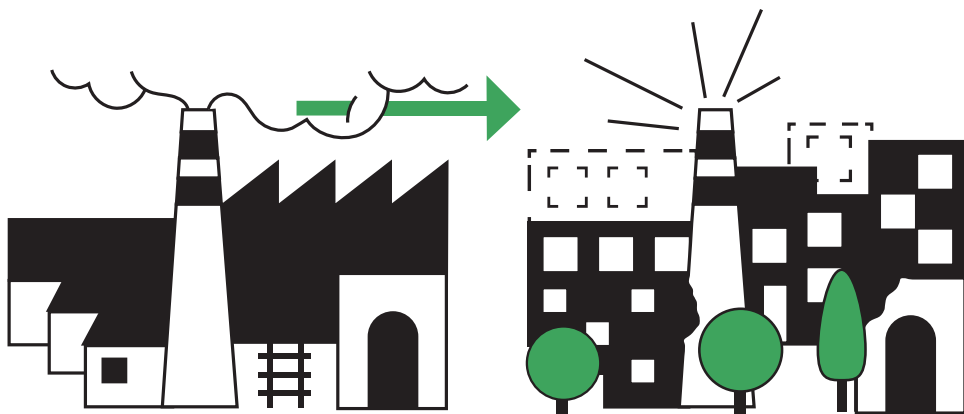
Procenta určená pro jednotlivá využití by měla být pro každou čtvrť definována příslušným design manuálem území a následně podchycena v územně plánovací dokumentaci.

Stále populárnějším fenoménem jsou stavební kolektivy (baugruppen), v nichž se dá skupina lidí dohromady (například formou spolku, nebo družstva) a společně se podílí na rozvoji budovy, ve které pak žijí a pracují. Tyto kolektivní budovy fungují jako katalyzátory sociálního a kulturního rozvoje a často jsou vybaveny sdílenými byty pro hosty a pracovními prostory, díky čemuž se pro své obyvatele stávají atraktivními. Vzhledem k tomu, že se všichni obyvatelé podílejí na pořízení, správě a péči o budovu, jsou motivováni zapojit se do budování komunity a zlepšovat kvalitu svého okolí.

Například v HafenCity existují různá společenství vlastníků, včetně Domu hudebníků, v němž je několik zvukotěsných zkušeben a byt pro hosty z řad hudebníků a jejich rodin. Nachází se zde i Církevní dům, který má kromě bytů i malou kapli a pokoje pro hosty náboženské komunity. Kromě toho zde sídlí skupina New Peninsula Group, v jejichž domě bydlí architekti, designéři a kreativci se svými rodinami. Mají tu ateliéry pro svou profesionální činnost, sál pro pořádání akcí a byt pro hosty. Tyto komunity a spolky kreativců vznikají spontánně – jsou-li pro to vytvořeny správné podmínky – a mohou tlumit nerovnosti i gentifikaci a udávat směr dalšího rozvoje čtvrti.

11

KULTURNĚ- HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Urbanista musí postupovat trochu jako archeolog a pečlivě odkrývat hodnotné historické prvky, jež může začlenit do urbanistického návrhu. Tímto způsobem je nová čtvrť zakotvena v historii místa a výrazně se tak posílí její identita, vznikne skutečně jedinečné a smysluplné městské prostředí. Například linie propojení veřejných prostranství nové čtvrti, které spojují lokalitu s jejím okolím, představují novou významnou urbanistickou kvalitu, pokud vycházejí ze znalosti původní historické předlohy.

Revitalizace částí města způsobem zohledňujícím pohled do jeho historie se již velmi osvědčila. Několik viditelných historických památek, například stará vodárenská věž, tovární jídelna či stará přístavní zeď, může rozvojový projekt ukotvit v historii místa a přispět tak k jeho jedinečné identitě. Historické budovy, původní parcelace, staré dláždění, železnice a staré stromy představují cenné prvky a měly by být zmapovány a zaevidovány ještě před zahájením prací na urbanistickém návrhu.

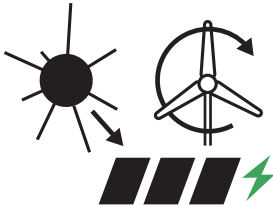
Historické budovy jsou často považovány za nevyužitelné nebo technicky neudržitelné, ale vhodným přístupem je lze revitalizovat a změnit jejich využití. Architekti, památkáři i další odborníci dnes mají zkušenosti s péčí o takové stavby a s jejich obnovou, často ve spojení s dočasným využitím a efektivně nastaveným stavebním programem. Prvním využitím může být informační centrum k připravovanému projektu včetně místnosti pro schůzky projektového týmu, které se může později přeměnit na komunitní centrum budoucí čtvrti nebo na společenský sál pro pořádání akcí (jak je uvedeno v principu č. 2).

V hamburském Hafencity je několik památkových objektů, ale výrazný horizont celého území tvoří budovy Speicherstadtu – komplex historických skladů – z 19. století. Zároveň bylo důležité zachovat přístavní hráze a historické nábřežní zdi, přestože bylo nutné kvůli ochraně před povodněmi celou lokalitu zvýšit o 3,5 metru. Historické nábřežní zdi nyní celému místu propůjčují osobitou identitu.

Mnoho měst zřídilo pro historický stavební materiál tzv. materiálové banky – depozitáře, kde se shromažďují věci vhodné pro opětovné použití, jako jsou např. dlažební kostky, cihly, litinové sloupy, krovy nebo přístavní jeřáby, které čekají na adaptivní přepracování a opětovné použití podle současných standardů.

12

DOŠAHOVÁNÍ CÍLŮ V OBLASTI UDRŽITELNOSTI

energie z obnovitelných zdrojů

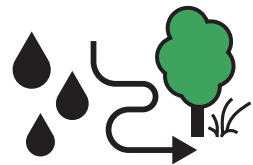
efektivní budovy

udržitelná mobilita

cirkulární ekonomika

adaptační opatření

Země a města Evropské unie se v současné době aktivně věnují nastavování cílů udržitelnosti v oblasti zmírňování dopadů klimatických změn, spotřeby zdrojů a snižování emisí. Tyto cíle jsou již promítnuty do legislativy členských států pro oblast plánování a výstavby a rovněž do četných strategických dokumentů, jejichž smyslem je vést k udržitelnosti všechny strany zapojené do výstavby. Není proto důvod tyto cíle zde znovu uvádět či nějakým způsobem sumarizovat.

Nicméně jsou dvě věci, které je třeba zdůraznit. Zaprvé musíme zajistit, aby se cíle udržitelnosti účinně promítly do praxe. Proto je zapotřebí, aby se udržitelnost stala součástí plánovacího procesu tím, že se projektový tým města rozšíří o odborníka zodpovědného za oblast udržitelnosti a klimatu. Užitečné je rovněž zjistit, které právní předpisy a strategické dokumenty se vztahují na daný projekt. Například v hamburském HafenCity jsou stavební projekty během jejich vypracování sledovány a kontrolovány na základě virtuálního stínového projektu s nulovými emisemi.

Zadruhé dosažení klimatické neutrality, oběhového hospodářství a udržitelnosti závisí do značné míry na lidském chování. V předchozích principech jsme mezi doporučení zařadili důležitá opatření z oblasti udržitelnosti, která mají velký dopad a jsou inkluzivní. Tato vzájemná provázanost vytváří městské prostředí, které vede k udržitelnému chování, jež je tzv. „živou půdou města“ (viz také princip č. 1). Například subcentrum ve čtvrti, které má dobrou nabídku místních obchodů a služeb, občanskou vybavenost v docházkové vzdálenosti a je dobře dostupné veřejnou dopravou, může posilovat udržitelné chování v oblasti mobility.

Celkově je důležité si uvědomit, že dosažení cílů udržitelnosti vyžaduje kombinaci účinného plánování, přítomnosti potřebných technických znalostí v místě a dobře nastavenou celkovou urbanistickou koncepci, která sama motivuje obyvatele a uživatele k udržitelnějšímu chování. Naplňování cílů udržitelnosti je nelehký úkol, ale vhodným řešením výše popsaných výzev můžeme vytvořit čtvrti, které přinesou nové hodnoty pro všechny.

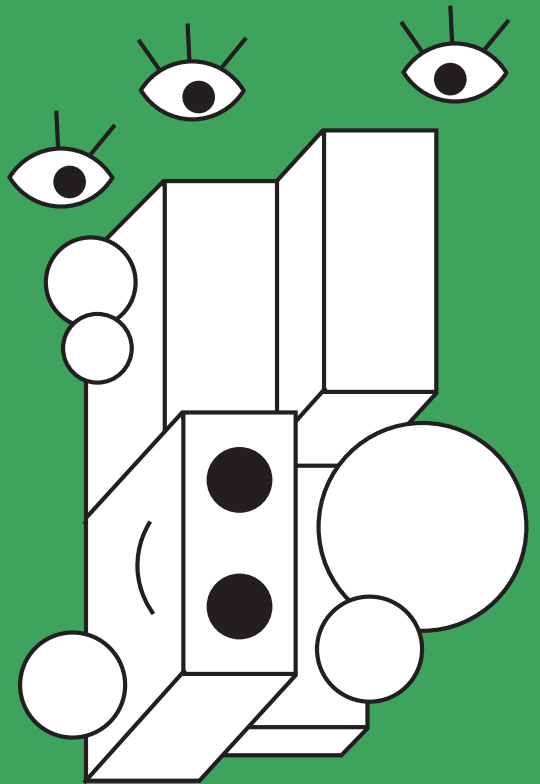

9 HLASŮ PRAHY: JAKÉ ČTVRTI BYCHOM MĚLI STAVĚT?

„MĚSTO BY MĚLO BÝT O KROK NAPŘED PŘED ZÁMĚRY INVESTORŮ, A TO NEJEN VE FÁZI PLÁNOVÁNÍ A STUDIÍ, ALE I JAKO AKTIVNÍ PROSTŘEDNÍK JEDNÁNÍ A DEVELOPER VÝSTAVBY MĚSTSKÉ INFRASTRUKTURY, VČETNĚ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ.“

Kde bych chtěla bydlet?

V Praze: Zahradní město Starý Spořilov – čtvrť s relativně vysokou hustotou obyvatel a nízkopodlažní zástavbou (2–3 podlaží) je přátelská pro chodce a kombinuje kvality městského a venkovského života.

V zahraničí: Gartenstadt Puchenau, Linz (AT) – zahradní město s intenzivní zástavbou rodinných domů a bohatou hierarchií venkovních prostor.auta zde nemají povolený vjezd do vnitřních ulic.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrtě?

Čtvrť Donnybrook, Londýn (GB), navržena architektem Petrem Barberem – kompaktní nízkopodlažní městská čtvrť s vysokou hustotou obyvatel, s intimním měřítkem a veřejným prostorem kde je kladen důraz na kvalitu uličního prostoru. Každý byt má svůj vlastní vstup z ulice a zahrádku, terasu nebo balkon, které interagují s veřejným prostorem.

Starý Spořilov, Praha 4, byl navržen architekty Josefem Bertlem, Josefem Barkou a Josefem Sinkulem a postaven v letech 1926–1929. Jde o sofistikovaný a přitom jednoduchý návrh, který spojuje kvality městského a venkovského bydlení. Centrum tvoří rozlehlé Roztylské náměstí s dominantou kostela. Hierarchie veřejných prostranství je velmi dobře definována. Hlavní ulice se stromořadím jsou rovnoběžné s vrstevnicemi a doplňuje je hustá síť navazujících uliček.

KRISTINA ULLMANNOVÁ

vedoucí kanceláře veřejných
prostranství, IPR Praha

Praha má dlouholetou tradici ve výstavbě kvalitních čtvrtí. Nemusí se jednat pouze o tradiční blokovou zástavbu. Dobrým příkladem kompaktní plánované nízko-
podlažní rezidenční čtvrti je Starý Spořilov. Tato čtvrť byla postavena v letech 1926–1929 na základě propracovaného urbanistického návrhu, který se inspiroval konceptem zahradního města Ebenezera Howarda, včetně důrazu na občanské vybavení pro život komunity. Rezidenční hustota kompaktně vystavěných čtvrtí s nízkopodlažní zástavbou jako je Starý Spořilov dokáže konkurovat zástavbě vícepatrovými bytovými domy, poskytuje však některé jedinečné kvality jako bohatou škálu typů veřejných, poloveřejných a soukromých venkovních prostranství, vlastní vstupy a zahrady pro každé obydlí. Je dobrým kompromisem mezi zástavbou individuálními rodinnými domy v sídelní kaši předměstí a bydlením ve vysokých bytových domech.

Tento zajímavý typ bydlení se vyvíjel v různých zemích i v poválečných letech. Příkladem může být práce rakouských architektů Rolanda Rainera a Harryho Glücka. Zahradní čtvrť Gartenstadt Puchenu na předměstí Linze, která se stavěla od 60. let 20. století, se skládá z pečlivě komponované sestavy atriových a řadových domů, v jejichž středu je vytvořeno příjemné obytné a bohatě strukturované

prostředí bez přístupu aut. Životu komunity slouží stavby školky, komunitního centra, později doplněné i o školu a kostel.

Současný britský architekt Peter Barber dále rozvíjí tento přístup. Podle jeho návrhů vznikají inspirativní čtvrti lidského měřítka s výraznou vlastní identitou, příkladem mohou být projekty Donnybrook Quarter nebo Rochester Way. Kompaktní nízkopodlažní zástavba může vhodně doplnit nabídku bydlení o typ vhodný zejména pro bydlení rodin s dětmi, dobře navazuje na současnou nižší zástavbu okrajů města nebo přírodní prostředí.

V Praze v dnešní době obtížně znovu hledáme schopnost koordinovaně plánovat výstavbu nových čtvrtí. Město by mělo být o krok napřed před záměry investorů, a to nejen ve fázi plánování a studií, ale i jako aktivní prostředník jednání a developer výstavby městské infrastruktury, včetně veřejných prostranství. Nedostatečná aktivní koordinace rozvoje prodlužuje revitalizaci transformačních území v neprospěch města i soukromých stavebníků.

Témata, o kterých mluví Kristina,
jsou popsána v principech

Čtvrť Donnybrook v Londýně (GB) navrhlo studio Peter Barber Architects a byla postavena v roce 2006. Kompaktní nízkopodlažní zástavba, s vysokou hustotou obyvatel má intimní měřítko. I přes silně městský charakter zástavby mají všechny domy zahrádky, terasy nebo balkóny.

Čtvrť Gartenstadt Puchenuu v Linci (AT) byla navržena architektem Rolandem Rainerem a vystavěna v letech 1963–1968. Kombinuje hustou zástavbu rodinných domů, z nichž má každý vlastní vchod a zahradu, s bohatou škálou a jasně čitelnou hierarchií venkovních prostor: soukromé kryté a nekryté, veřejné kryté a nekryté, dětské hřiště, místa pro komunitní aktivity. Osobní automobily nemají povolený vjezd do vnitřních ulic a nezávislost od aut podporuje i přímé železniční spojení do Lince.

„KDYŽ JE MOŽNÉ PLÁNOVAT KOMPLEXNĚ A STRATEGICKY V ZAHRANIČÍ, MUSÍ TO BÝT MOŽNÉ I U NÁS. JE NAŠÍM ÚKOLEM TOTO USKUTEČNIT I V PRAZE.“

Kde bych chtěl žít?

V Praze: V jedné z nově navržených čtvrtí, třeba v Pragovce – čtvrti vzniklé v místě bývalé továrny.

V zahraničí: New Islington, Manchester (GB) – bývalá významná průmyslová lokalita, která byla přestavěna na novou čtvrť se smíšeným využitím, kde důležitou roli hraje centrální park a vodní kanály.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

New Islington, Manchester (GB)

Nové čtvrti, které se v současné době v Praze plánují, mají potenciál plně doplnit stávající městské struktury. Ve Vysočanech byla navržena urbanistická studie pro bývalý průmyslový areál Pragovka. Jejím cílem bylo vytvořit smíšenou blokovou strukturu s jasně vymezenými ulicemi a náměstími. Uchráněny budou některé původní objekty, které zachovají výjimečný průmyslový genius loci této lokality.

FILIP FOGLAR

ředitel Odboru územního
rozvoje Magistrátu hl. m. Prahy

Pokud se zeptáte, jaké jsou nejlepší čtvrti pro život v Praze, drtivá většina lidí se shodne, že to jsou Vinohrady, Holešovice nebo Dejvice. Jde o velmi hustě obydlené čtvrti, které mají dobře definovanou urbanistickou strukturu a jasnou hierarchii veřejných prostranství. Díky jejich hustotě zde dobře funguje společenský, obchodní a kulturní život. Kromě toho zahrnují také kvalitní parky a navazují na biokoridory. Zatím se nám však nepodařilo plně vysvětlit veřejnosti, že přiměřená hustota je důležitá proto, abychom postavili ekologicky, ekonomicky a sociálně udržitelné čtvrti.

Troufám si tvrdit, že odkazy na zahraniční příklady nejsou pro nás tak důležité. Máme dost šikovných architektů a architektek, kteří se snaží principy udržitelných čtvrtí implementovat i v Praze. S kolegy si umíme velmi dobře představit, jaké kvalitní sousedské čtvrti by měly v Praze vznikat. Víme přesně, jak by se tyto čtvrti měly plánovat. Když je možné plánovat komplexně a strategicky v zahraničí, musí to být možné i u nás. Naším úkolem je toto uskutečnit i v Praze.

Jedním z předpokladů pro budování kvalitních čtvrtí je, aby místní samospráva hrála vedoucí úlohu při plánování a koordinaci jejich rozvoje. Město by mělo koordinovat všechny důležité aktéry rozvoje území, abychom pro dané území projednali urbanistický návrh, který přináší

dostatek výhod pro veřejný i soukromý sektor.

V současné době jsou plánovací procesy často neefektivní a zdlouhavé, jde o spleť úřadů a úředníků státní správy a samosprávy. Vzhledem k tomu, že proces výstavby nových čtvrtí začíná dlouho před podáním žádosti o územní rozhodnutí, kdy se mění územní plány nebo se připravují urbanistické studie, trvá v současnosti příprava kvalitních projektů nových čtvrtí i více než 15 let.

Situaci by měl zlepšit i nový územní plán Prahy tzv. Metropolitní plán. Na rozdíl od současného plánu, který definuje funkce a intenzitu využití ploch, bude Metropolitní plán pracovat se strukturou města a charakteristikami jednotlivých lokalit. Pro brownfieldy, které jsou v Metropolitním plánu označeny jako transformační plochy, bude navržena podrobnější územně plánovací dokumentace.

Témata, o kterých mluví Filip,
jsou popsána v principech

New Islington, Manchester (GB), bývalé průmyslové srdce města, prošel transformací a stal se jednou z nevyhledávanějších lokalit ve městě. Jde o relativně nízkopodlažní čtvrť s vysokou hustotou zástavby, kde je uplatněných hned několik rezidenčních typologií. Doplňují je veřejná a občanská vybavenost potřebná pro rozrůstající se komunitu, jako je skvělá veřejná doprava, škola a zdravotní středisko. Přítomnost vody je pro tuto čtvrť zásadní – ze dvou stran je obklopena kanály a v jejím srdci se nachází park.

„SAMOSPRÁVĚ CHYBÍ SCHOPNOST PŘIPRAVOVAT VIZE, OMEZUJE SE NA OPERATIVU, UMÍ DÁVAT RAZÍTKA, ZAJISTIT, ABY TRAMVAJ PŘIJELA V ČAS, ALE NEUMÍ PŘIPRAVIT UCELENOU STRATEGII A DOMLUVIT SE NA JEJÍ REALIZACI.“

Kde bych chtěl bydlet?

V Praze: Praha 7, Letná a Holešovice – je zde vysoká koncentrace kulturních institucí, kreativních odvětví. Jde zde cítit pocit sounáležitosti obyvatel s místem. Dobré sousedské vztahy jsou aktivně podporovány i místní samosprávou.

V zahraničí: Telliskivi, Tallinn (EE) – kreativní distrikt s uměleckými institucemi, který odolává gentrifikaci, udržuje si pestrou směsici obyvatel, včetně kreativních profesionálů a nižší i střední třídy.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

El Poblenou, Barcelona (ES) – systematicky plánovaná transformace bývalé průmyslové lokality na inovační čtvrt' a audiovizuální klastr.

Praha 7, Letná a Holešovice. Tyto čtvrti spojuje vysoká koncentrace kulturních institucí a kreativních odvětví. Komunitní rozvoj a dobré sousedské vztahy jsou aktivně podporovány místní samosprávou, což v jejich obyvatelích posiluje pocit sounáležitosti.

PETR PEŘINKA

ředitel Kreativní Prahy

Velkou příležitostí pro Prahu při rozvoji nových čtvrtí je zvýšení nabídky bydlení. Z pohledu ekonoma by větší nabídka měla vést ke snižování ceny bytů, která je v Praze jedna z největších v Evropě. Hlavním kritériem výstavby by z mého pohledu měla být sociální inkluze, nové čtvrti by měly být sociálně dostupné, aby zde mohli bydlet i lidé, kteří mají specifické potřeby. Také v nových čtvrtích je třeba vytvořit podmínky pro sociální mix. Praha bohužel rozprodala velkou část svého městského bytového fondu a přišla tak o nástroj jak podporovat inkluzivitu.

Při plánování nových čtvrtí v Česku narážíme na malou schopnost strategického plánování. V důsledku komunistické zkušenosti bylo po roce 1989 strategické plánování chápáno negativně a v podstatě zaniklo. Samosprávě tak chybí schopnost připravovat vize, omezuje se na operativu, umí dávat razítka, zajistit, aby tramvaj přijela v čas, ale neumí připravit ucelenou strategii a dojednat shodu na její realizaci. Příprava strategií se často outsourcuje mimo kancelář samosprávy.

Chyba je již v nastavení vzdělávacího systému, který nevytváří dostatek plánovačů a stratégů, kteří by přemýšleli nejen urbanisticky, tedy „hmotově“, ale v kontextu společenského a ekonomického rozvoje. V západní Evropě se strategické plánování měst a regionů vyučuje na

vysokých školách, jejich absolventi umí takto komplexní projekty revitalizace připravovat a řídit.

Dobrym příkladem jak rozvíjet část města, která prošla strukturálními změnami, je El Poblenou v Barceloně. V této dříve výrobní a dělnické čtvrti si městská samospráva dala za cíl vybudovat klastr audiovizuálního průmyslu, aby se přiblížila vizi vytvořit v Barceloně důležité evropské centrum tohoto kreativního odvětví s dobře placenými pracovními místy. O rozvoji této čtvrti přemýšleli jako o ekosystému, který potřebuje určité prvky, jako je vzdělávací, podnikatelská a komunitní infrastruktura, aby splnil vytyčený cíl revitalizace. Tyto prvky pak do čtvrti včlenili v urbanistickém návrhu revitalizace.

Témata, o kterých mluví Petr, jsou popsána v principech

El Poblenau, Barcelona [ES]. Proměna bývalé průmyslové oblasti na inovační čtvrť začala v roce 1992. Již při plánování město o této čtvrti uvažovalo jako o ekosystému, který potřebuje určité prvky, jako je vzdělávání, podnikání a komunitní infrastruktura, aby splnil stanovený cíl revitalizace města. Tyto sociální a ekonomické prvky pak Barcelona začlenila do urbanistické studie. Bývalé továrny a sklady byly přeměněny na ložty, galerie a obchody. Ve čtvrti otevřelo své kanceláře více než 4 500 nových společností, které vytvořily přes 50 000 pracovních míst. Kontrast mezi starou dělnickou čtvrtí a novým audiovizuálním klastrem vytváří atraktivní dynamiku této lokality.

Telliskivi, Tallinn (EE). Kreativní čtvrť s mnohými uměleckými institucemi, kde se usídlila řada umělců, úspěšně zvládá odolávat gentrifikaci. Udrží si pestrú směsici obyvatel, včetně kreativní třídy i středních a nižších příjmových skupin.

„NOVÉ PRAŽSKÉ ČTVRTI PŘEDSTAVUJÍ PŘÍLEŽITOST JAK VYTVOŘIT NEJEN PŘÍJEMNÉ PROSTŘEDÍ PRO ŽIVOT, ALE ZÁROVEŇ NAPLNIT POŽADAVKY NA ENERGETICKOU EFEKTIVITU A DALŠÍ KRITÉRIA DŮLEŽITÁ PRO ZMÍRŇOVÁNÍ ZMĚNY KLIMATU.“

Kde bych chtěla bydlet?

V Praze: Praha 7, Letná – čtvrť, kde je komunitní sounáležitost dlouhodobě podporována i místní radnicí.

V zahraničí: Neukölln, Berlin [DE] – živá a sociálně pestrá čtvrť, ze které je dobře dostupných několik parků. Mix funkčního využití z něj dělá dobrý příklad města krátkých vzdáleností.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

LILAC, Leeds [GB] – komunitní bydlení, kde jsou domy vystavěné družstvem, jehož členové v nich i bydlí a starají se o ně. Všechny stavby mají nízký dopad na životní prostředí – na jejich výstavbu byly použity ekologické materiály, energie se vyrábí z obnovitelných zdrojů, eliminovány jsou zpevněné plochy. Mnohé prostory a věci každodenního použití jsou sdílené – auta, dílna, komunitní prostor s kuchyní nebo zahrádky.

Berlínská čtvrť Neukölln má rozmanitou sociální strukturu. Během druhé světové války byly mnohé části bloků zbořeny. Některé nebyly znovu zastavěny, ale ponechány jako parky. Díky smíšené funkci a blízkosti oblíbeného parku Tempelhofer je čtvrť dobrým příkladem 15minutového města.

MICHAELA PIXOVÁ

sociální geografka, Karlova
univerzita v Praze, BOKU Vídeň

Praha se stále pere s dědictvím 90. let, kdy se velká rozvojová území privatizovala, aniž by se nastavila struktura veřejných prostranství, funkční využití území a podmínky jejich rozvoje. Město se tak dostalo do pozice, kdy může hůře ovlivnit podobu nových čtvrtí, které na těchto brownfieldech vznikají.

Pro rozvoj udržitelných městských čtvrtí je tak důležité progresivní vedení samosprávy, které bude hledat plánovací nástroje, jež umožní ve spolupráci s obyvateli utvářet příjemné a funkční prostředí. Jejich součástí by měla být podpora udržitelných módů dopravy a kvalitních veřejných prostranství, ale také spoluúčast investorů na budování občanské vybavenosti a dostupného bydlení.

Nové pražské čtvrti představují příležitost jak vytvořit nejen příjemné prostředí pro život, ale zároveň naplnit požadavky na energetickou efektivitu a další kritéria důležitá pro zmírňování změny klimatu. Je běžné, že nové budovy jsou energeticky efektivní, ale stejně důležitá je i uhlíková stopa výstavby, například použití ekologických a recyklovatelných materiálů. Všechny budovy by si měly samy vyrábět energii a být zapojeny do Pražského společenství obnovitelné energie či jiných energetických družstev.

Pro adaptaci na klimatickou změnu je důležité efektivní hospodaření s dešťovou

ale i šedou vodou, dostatek stromů v ulicích a aplikace dalších prvků modro-zeleňé infrastruktury například pro ochlazování města během letních měsíců.

V Praze je velký zájem o zahradičení, pěstování vlastních potravin. Nové čtvrti by měly poskytovat podmínky pro městské zahradičení a infrastrukturu propojující města s lokálními zemědělci. Sdílené zahrady pomáhají budovat komunitu, zkracují potravinový řetězec a v kombinaci s modro-zelenou infrastrukturou zvyšují biodiverzitu města.

Z pohledu geografky jsou pro mě důležité toky finančních prostředků a koncept práva na město v kontextu současné bytové krize. Bydlení je základní lidská potřeba a úkolem státu a místních samospráv je zajistit jeho dostupnost. Umožňováním zahraničním fondům skupovat rozsáhlá portfolia bytů jejich cena pouze stoupá, přičemž místní ekonomika přichází o výnosy z pronájmů bytů, které odchází do zahraničí. Tím více vzrůstají již nyní obrovské nerovnosti, které s udržitelným rozvojem nejsou slučitelné.

Témata, o kterých mluví Michaela, jsou
popsána v principech

Projekt Bo01 ve městě Malmö (SE) vznikl v rámci Evropské výstavy bydlení v roce 2001 a sloužil jako prototyp, který pomohl proměnit bývalé doky v novou udržitelnou čtvrť. Územní studie rozdělila území na několik různě velkých stavebních pozemků. Každý z nich pak byl zastavěn jiným investorem. Díky tomu je architektura čtvrti rozmanitá. Studie také stanovila vysoké standardy v oblasti biologické rozmanitosti, hospodaření s vodou a výroby a spotřeby energie.

LILAC je cohousingová komunita v Leedsu (GB), která je založena na udržitelnosti a komunitním bydlení. Její členové bydlí v samostatných domácnostech, ale společně pečují o sdílené venkovní i vnitřní prostory a sdílejí finanční odpovědnost za péči o objekty. To podporuje větší odolnost a soudržnost komunity a vytváří dostupné bydlení.

„OPROTI ZÁPADOEVROPSKÝM MĚSTŮM JE NEJVĚTŠÍ SLABINOU PRAŽSKÝCH BROWNFIELDU TO, ŽE NA NICH MĚSTO NEMÁ MAJETKOVOU DRŽBU.“

Kde bych chtěl bydlet?

V Praze: Praha 7, Holešovice – čtvrť krátkých vzdáleností, která leží u řeky, je dobře obslužená veřejnou dopravou a má dostatek kvalitního veřejného prostoru a zeleně pro trávení volného času.

V zahraničí: Nordhavn, Kodaň [DK] – auta smí parkovat pouze na okrajích čtvrti, což dává více prostoru pro další aktivity ve veřejném prostoru [zahradky kaváren a restaurací, cyklostezky, lavičky, zeleň atd.]. Krom mixu funkčního využití jsou zde i různé typologie bydlení.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

Seestadt Aspern, Vídeň [AT] – zajímavý je komplexní rozvoj nové čtvrti, který byl rozdělen do několika etap. Po dokončení to bude „město ve městě“, bude zde bydlet cca 25 000 obyvatel a další tisíce zde budou pracovat.

Aspern Seestadt ve Vídni (AT) je jedním z největších evropských urbanistických projektů.

Čtvrť s vynikajícím dopravním spojením s ostatními částmi Vídně, je navržena tak, aby svým obyvatelům poskytla vše, co můžou v každodenním životě potřebovat. V rámci vícefázového rozvoje trvajících dekádu zde vznikne bydlení pro více než 25 000 lidí a tisíce pracovních míst.

MAREK ZĎERADIČKA

zástupce ředitele
pro odbornou
činnost, IPR Praha

Z celoměstského nebo regionálního pohledu platí, že když budeme stavět na brownfieldech, snížíme poptávku po bydlení na zelené louce za městem. A zároveň, když lidé bydlí přímo ve městě, tak se snižují tlaky na dopravní zátěž. Lidé vykonají méně cest a ty jsou v průměru kratší.

Velkou výhodou brownfieldů je skutečnost, že jsou většinou velmi dobře obslouženy dopravní a technickou infrastrukturou. Jsou zpravidla napojeny na silniční síť, často již i kolejovou dopravu. Tím, že zde samospráva nemusí tuto infrastrukturu stavět, šetří na investicích a následně i na provozních nákladech.

Oproti západoevropským městům je největší slabinou pražských brownfieldů to, že nejsou v majetku města. Je tak závislé na dohodách s vlastníky v území, kterých bývá často více. V takové situaci je pro město těžké do rozvoje výrazně zasahovat. Praha několikrát propásla šanci plnohodnotně se podílet na transformaci těchto lokalit. Například v Bubnech mělo město možnost pozemky koupit a nastavit proces rozvoje území a následně zasíťované stavební pozemky prodat, tuto příležitost však propáslo.

S ohledem na mobilitu nám mohou být dobrým příkladem čtvrti, jako je například kodaňský Nordhavn, kde nové bytové domy nemají podzemní parkovací stání a parkování není umožněno ani na ulici.auta parkují na okraji čtvrti. Ploch pro automobilovou dopravu tak je mnohem méně a více místa může být využito pro pobytové funkce a rekreaci. Město sem zároveň prodloužilo linku metra, takže území je skvěle obslouženo.

Témata, o kterých mluví Marek, jsou popsána v principech

Výstavba čtvrti Nordhavn v Kodani [DK] byla zahájena v roce 2009. Přestavěné sklady a moderní novostavby kombinují na relativně malých stavebních pozemcích různé architektonické styly, velikosti a výšky. Ve většině ulic není povoleno parkování aut, čímž vzniká bezpečný veřejný prostor, který podporuje pobytovou funkci. Místo individuální automobilové dopravy zde byly zavedeny alternativní dopravní prostředky. V pilotní provozu zde byly testovány i autonomní autobusy.

„PŘI BUDOVÁNÍ NOVÝCH ČTVRTÍ MÁME MOŽNOST VYTVOŘIT ČÁST MĚSTA, KTERÁ SKLOUBÍ VŠECHNY ASPEKTY TOHO, CO OBDIVUJEME NA TĚCH NEJLEPŠÍCH PRAŽSKÝCH ČTVRTÍCH.“

Kde bych chtěl bydlet?

V Praze: Karlín – oceňuji zde dobře čitelnou blokovou strukturu, stromy v ulicích a nedaleké parky a řeka. Čtvrť leží na rovině, a i proto je zde rozvinuta cyklistická doprava.

V zahraničí: Haag (NL) – hustě zastavěné čtvrti mají kvalitní architekturu a na malé ploše kombinují různé módy dopravy.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

Nizozemská a dánská města.

Pražský Karlín je urbanisticky kompaktní čtvrť s dobrou dostupností parků. Rovinatý terén přirozeně vytváří dobré podmínky pro cyklo dopravu.

TOMÁŠ KADEŘÁBEK

ředitel Asociace
developerů

V Praze je spousta brownfieldů, které teprve čekají na svůj rozvoj. Je zde poptávka, nechybí peníze ani investoři, problém je ale v legislativě a byrokracii, která v mnoha případech brzdí proces rozvoje města. Nový územní plán Prahy se připravuje již přes 10 let. Společnost si zvykla na dlouhé lhůty, připomínky k územnímu plánu se vypořádávají 2,5 roku, nemělo by se to ale stát normou. Není nedostatek myšlenek jak rozvíjet město, ale byrokracie brání tomu, aby se myšlenky uvedly do praxe.

Při stavbě nových čtvrtí máme příležitost vytvořit část města, která skloubí všechny aspekty toho, co obdivujeme na těch nejlepších pražských čtvrtích. Pro mě to je příklad Karlína, tedy čtvrti, která je již urbanisticky dotvořena, má velké kouzlo, které je umocněno citlivým skloubením staré a nové zástavby a nabízí všechno, co člověk k životu potřebuje: pracovní příležitosti, nákupy, společenský život, dobrou dopravní obslužnost všemi módy dopravy včetně metra, rozsáhlou nabídku škol. Všechno je navíc dobře dostupné i pěšky.

Je obklopena dvěma parky, z nichž jeden přiléhá k břehům Vltavy, takže můžete snadno z hustě zastavěného města projít do přírody. Na příkladech této pražské čtvrti je možné se inspirovat při návrhu nových čtvrtí na brownfieldech.

Další inspirací jsou pro mě holandská města, dobře znám například Haag. Líbí se mi, jak jsou Holanďani schopni skloubit všechny módy dopravy na malém území, kromě automobilové a veřejné dopravy dávají velký důraz na cyklistickou a pěší dopravu. Jejich rozvojová území jsou velmi intenzivně využívaná, ale zároveň mají cit pro to, jak vytvořit přívětivé a sympatické město.

Témata, o kterých mluví Tomáš, jsou popsána v principech

Vzhledem k tomu, že Hafencity v Hamburku (DE) je přestavbou bývalého přístavu, přítomnost vody je v celé čtvrti významná a přirozená. Budovy tvoří souvislou hmotu, polootevřené bloky umožňují zajímavé průhledy. Kontakt s vodou je podpořen i tím, že komunikace pro automobily tvoří bariéru mezi vodou a veřejnými prostory. Nábřeží jsou pěšími zónami, kam je umožněn vjezd cyklistů, lavičky lákají k posezení a odpočinku.

I přes vysokou hustotu zastavění jsou ulice v Haagu (NL) dostatečně prostorné, aby vytvořily místo pro různé dopravní prostředky i vzrostlé stromy. Aby byl uliční prostor efektivně využit, je kolejová trať někdy umístěná nad vozovkou.

Velká města v Nizozemsku mají dobře nastavenou organizační strukturu pro koordinaci projektů, kterou zajišťuje speciální odbor řízení projektů. Projektový manažer sestává tým odborníků z různých odborů, jako je plánování, komunikace a inženýrské sítě, doprava a mobilita, péče o městskou zeleň a vodohospodářství, který je zapojen do významnějších rozvojových projektů na soukromých pozemcích. Kromě toho obce v Nizozemsku mají orgán pro zajištění kvality tzv. Komisi pro kvalitu veřejného prostoru (Commissie Ruimtelijke Kwaliteit), která musí souhlasit s každou žádostí o stavební povolení. V Amsterdamu zůstávají veřejné pozemky ve vlastnictví města a jsou na 99 let pronajímány developerským subjektům. Tento model tak přispívá k zajištění mimořádné kvality architektury a veřejných prostranství.

„VÍCE NEŽ NA KVANTITU BYCHOM SE MĚLI SOUSTŘEĐOVAT NA KVALITU VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ, A TO VČETNĚ TĚCH ZELENÝCH.“

Kde bych chtěla bydlet?

V Praze: Braník nebo Podolí – to jsou kompaktní urbanisticky stabilizované čtvrti, ale s menší hustotou obyvatel než populární Vinohrady.

V zahraničí: Hafencity, Humburg (DE) – rozmístění a tvar městských bloků umožňuje neustálý, alespoň vizuální kontakt s vodou, která v létě čtvrt příjemně ochlazuje.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

Llobregat River Park, Barcelon (ES) – vznikl za multioborové spolupráce – do přípravy rozvoje byly zapojené stovky odborníků z různých oblastí a také široká veřejnost.

Dobrá přístupnost k Vltavě umožňuje obyvatelům Braníka snadné napojení na pátešní cyklotrasu, která vede po břehu řeky. Menší měřítko čtvrti a různorodá typologie budov tvoří velmi příjemné a rozmanité prostředí.

ŠTĚPÁNKA ENDRLE

krajinářská architektka,
zakladatelka ateliéru
L & SCAPE

Praha je velmi zelené město, rozhodně netrpí deficitem veřejných ploch zeleně. Máme tady mozaiku různých typů zelených ploch od lokálních parčíků, velkých parků až po rozsáhlé lesy. To je skvělý předpoklad pro spokojený a zdravý život ve městě.

Problém tedy není v deficitu naší zelené infrastruktury, ale v její často nízké kvalitě. Praha je řídce zastavěná, neměli bychom se tedy utápět v představách, že místo brownfieldů chceme další nekonečné plochy zeleně. Naopak bychom měli cílit na přiměřenou hustotu města.

Například pražská modernistická sídliště, kde jsou ohromné plochy zeleně, nepatří mezi nejvyhledávanější lokality pro bydlení. Modernistické zahradní město se i přes velké zelené plochy nepotvrdilo jako nejatraktivnější.

Více než na kvantitu bychom se tedy měli soustřeďovat na kvalitu veřejných prostranství, a to včetně zelených veřejných prostranství. Zároveň je třeba existující zelenou infrastrukturu lépe propojovat.

Musíme vytvářet parky a zelené plochy, které jsou místně specifické. Jako krajináři bychom tak neměli pouze kopírovat trendy ostatních evropských měst. Na příklad v Berlíně se v tomto století zakládaly divoké přírodní parky s velkým důrazem na biodiverzitu. V Praze ale již máme rozsáhlé zelené plochy s určitou mírou ochrany přírody, nemusíme tak jít touto cestou. Je dobré se inspirovat jinde, ale příklady je nutné syntetizovat. Tvorba musí vycházet z místních potřeb a reagovat na specifický kontext místa.

Témata, o kterých mluví Štěpánka, jsou popsána v principech

Park am Gleisdreieck je oblíbené místo rekreace obyvatelů Berlína [DE]. Park o rozloze přibližně 31,5 hektarů se nachází na místě bývalého nákladového nádraží. Park tvoří tři části, které byly otevřeny postupně v letech 2011–2014. Jsou zde zachovány industriální prvky, které připomínají minulé využití území.

Park u řeky Llobregat v metropolitní oblasti Barcelony (ES) vznikl při výstavbě dopravní a technické infrastruktury v okolí letiště. Je výsledkem transformace celého regionu, která prezentuje řeku a její okolí jako multifunkční prostor, v němž se snoubí ekonomické, ekologické a sociální aspekty. Do komplexního participačního procesu obnovy a ochrany řeky Llobregat bylo zapojeno více než 10 500 účastníků a 500 odborníků z různých oblastí. Zapojení místní správy bylo rovněž zásadní pro koordinaci projektů ochrany a rozvoje území. Tento projekt je zdařilým příkladem multidisciplinární spolupráce na velkých rozvojových projektech dopravní nebo technické infrastruktury, které mohou integrovat nové kvalitní veřejné zelené plochy.

„PAMÁTKOVOU REGULACI VNÍMÁM JAKO SNAHU O UCHOVÁNÍ A POSÍLENÍ HODNOT, KTERÉ PŘINÁŠEJÍ BENEFITY ŠIROKÉ ŠKÁLE AKTÉRŮ.“

Kde bych chtěla bydlet?

V Praze: Tam, kde i bydlím – Vinohrady. Jsou okouzující díky svým uměleckým detailům, lokálním dominantám a působivým průhledům.

V zahraničí: Leeuwarden (NL) – i když jsou mnohé zdejší čtvrti hustě obydleny, v ulicích je hodně zeleně.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

Leeuwarden (NL), celkově nizozemská města – s prostorem je zacházeno velmi efektivně, přesto je ve městech hodně zeleně. Propojení města a krajiny je citlivé a respektuje přírodní hodnoty.

Leeuwarden (NL), stejně jako další nizozemská města, je protkán vodními kanály. Kromě všudypřítomné vody krajina do města vstupuje i v podobě zelených pásů, parků a alejí stromů.

ZDENKA POLIAČIKOVÁ

vedoucí oddělení specialistů,
Národní památkový ústav

Když se procházím po mých domovských Vinohradech, vždy je tu spousta zajímavých věcí k pozorování – v celku i v detailu. Například působivé urbanistické kompozice, zajímavé výhledy na místní dominanty a umělecké a řemeslné detaily. Různorodost architektonických prvků a promyšlené uspořádání budov mě a nejen mě poskytují drobné každodenní radosti a přispívají k jedinečné atmosféře této městské čtvrti.

Cílem památkové péče je zachování jedinečnosti jednotlivých míst a to platí i pro pražské brownfielity, na nichž často najdeme industriální památky různého charakteru. Jejich vhodná integrace do nové zástavby je podstatným prvkem, kterým je možné dosáhnout větší autenticity a jedinečnosti nově komponovaných míst. Propojením historického s moderním lze vytvořit pestrou a vizuálně atraktivní atmosféru. Industriální památky tak mohou nové čtvrti vtisknout punc jedinečnosti a stát se tak její značkou. Navíc se dají využít pro kanceláře, maloobchody a další občanskou vybavenost, která často v nových čtvrtích chybí. Domnívám se, že bylo chybou, když byly industriální památky na některých pražských brownfieldech vyjmuty z památkové ochrany a následně zbourány, například dílny v areálu nádraží Bubny.

Památkovou regulaci vnímám v tomto ohledu jako snahu o uchování a posílení hodnot, které přinášejí benefity široké škále aktérů.

Cílem památkové regulace je uchovat a posílit obraz místa, jeho osobitý charakter, strukturu nebo citlivé propojení s krajinným zázemím. Výsledkem regulace je pak jedinečný charakter sídla, který je pro mnohé důvodem, proč chtějí v tomto místě bydlet. Má tedy i pozitivní finanční dopad pro investory a majitele nemovitostí.

V západoevropských městech je z těchto důvodů regulace nové výstavby, nejen v památkově chráněných lokalitách, velmi rozšířena. Stavebníci se tak řídí nejen územním plánem, ale i speciálními předpisy, například tzv. design manuály, které jsou vytvářeny pro konkrétní lokality. Tyto předpisy upravují typologii staveb, jejich fasád, použití materiálů, ale i formu a charakter navazujících veřejných prostranství. Obecně jsou brány pozitivně, zvyšují kulturu staveb, pomáhají posílit charakter místa a estetiku zastavěného prostředí a tím přinášejí i finančně vyjádřitelnou hodnotu.

V českém prostředí mají lidé často negativní vztah k nařízením a regulacím. Považují je za zásah veřejného sektoru do jejich soukromého vlastnictví. Nicméně v mnoha případech, když danou věc rozebereme do hloubky, lidé uznají, že jistá pravidla mají svůj význam a důležitost.

Témata, o kterých mluví Zdenka, jsou popsána v principech

Rotermann je čtvrť ve městě Tallinn [EE]. Její největší rozvoj proběhl v 19. století, kdy se zde rozvíjel obchod. Byl tady obchodní dům, továrna na výrobu škrobu, lihovin, stolů a těstovin, mlýn na výrobu mouky pro místní pekárny, parní pila a sklad soli. Nyní se bývalý průmyslový areál dočkal nového života. Vedle nových bytových domů a kanceláří se zde nacházejí kavárny, restaurace, obchody a kulturní instituce, které vytvářejí energickou čtvrť zakotvenou v historickém kontextu.

Environmentálně šetrná obytná čtvrť bez aut na místě bývalého městského podniku na výrobu pitné vody (GWL) v Amsterdamu (NL). Díky své kompaktnosti a vysoké hustotě zástavby tvoří areál GWL jednotný urbanistický prvek většího měřítka. Zároveň představuje otevřenou čtvrť s obytnými bloky uprostřed zeleně, oázu klidu v metropolitním chaosu.

„HROZÍ, ŽE BUDEME STAVĚT NOCLEHÁRNY, KAM BUDOU LIDI DOJÍŽDĚT, JEN ABY SE TAM VYSPALI.“

Kde bych chtěl bydlet?

V Praze: Radotín – tam i žiji – blízkost řeky Berounky a okolní přírody, Dejvice – tam teď pracuji – stabilní bloková struktura s aktivním parterem a diverzitou obyvatel.

V zahraničí: Manhattan, New York (US) – distrikt velkoměsta pulzující energií, který je třeba zažít alespoň jednou za život.

Jaká je moje inspirace pro nové čtvrti?

Sonnendviertel, Vienna (AT) – kompaktní čtvrť s vysokou hustotou obyvatel a relativně nízkopodlažní zástavbou, která je přívětivá k chodcům. Většina budov má aktivní partery, přízemní byty mají soukromé předzahrádky, které jsou často orientovány do veřejného prostoru a ozvláštňují jej.

Dejvice v Praze byly postaveny v letech 1922–1928 podle projektu Antonína Engela. Vyznačují se kompaktní blokovou strukturou s obchody a restauracemi v parterech budov a pestrá skladbou obyvatel. Naopak Radotín se nachází v blízkosti soutoku Vltavy a Berounky, situovaný v přírodním prostředí, ale z centra Prahy skvěle dostupný vlakem i po cyklostezce.

ŠTĚPÁN VALOUCH

architekt, spoluzakladatel
architektonického studia
ov-a, laureát České ceny
za architekturu

Nové pražské čtvrti nabízejí komfortnější interiérové prostředí bytů, nízkou energetickou náročnost budov, ale nejsem si jistý, jestli nabízejí i komfortnější prostředí veřejného prostoru.

V centru města vznikají nové živé kvalitní čtvrti, teď například na Smíchově. Ale na okraji Prahy se staví tisíce bytů ve čtvrtích, které v podstatě nefungují, jsou přetíženy automobilovou dopravou. Staví se v nich levnější verze, kdy jsou garáže částečně nad terénem a developeři věří, že neprodají ani nepronajmou prostory v parteru. Je to nevratná chyba, z těchto polozapuštěných garáží nepůjde udělat nic lepšího.

Zároveň se zdá, že stavíme znovu noclehárny, kam budou lidi dojíždět, jen aby se tam vyspali. Tyto nové noclehárny oproti sídlištím ze 70. let nemají ani tolik zelených ploch.

Město by mělo vyžadovat po developerech, aby více vytvářeli nebytové prostory v parterech s vazbou na veřejná prostranství i s tím, že budou hledat náplň pro tyto prostory delší dobu, než se čtvrt zabydlí. Jen tak je možné tvořit atraktivní živé čtvrti krátkých vzdáleností.

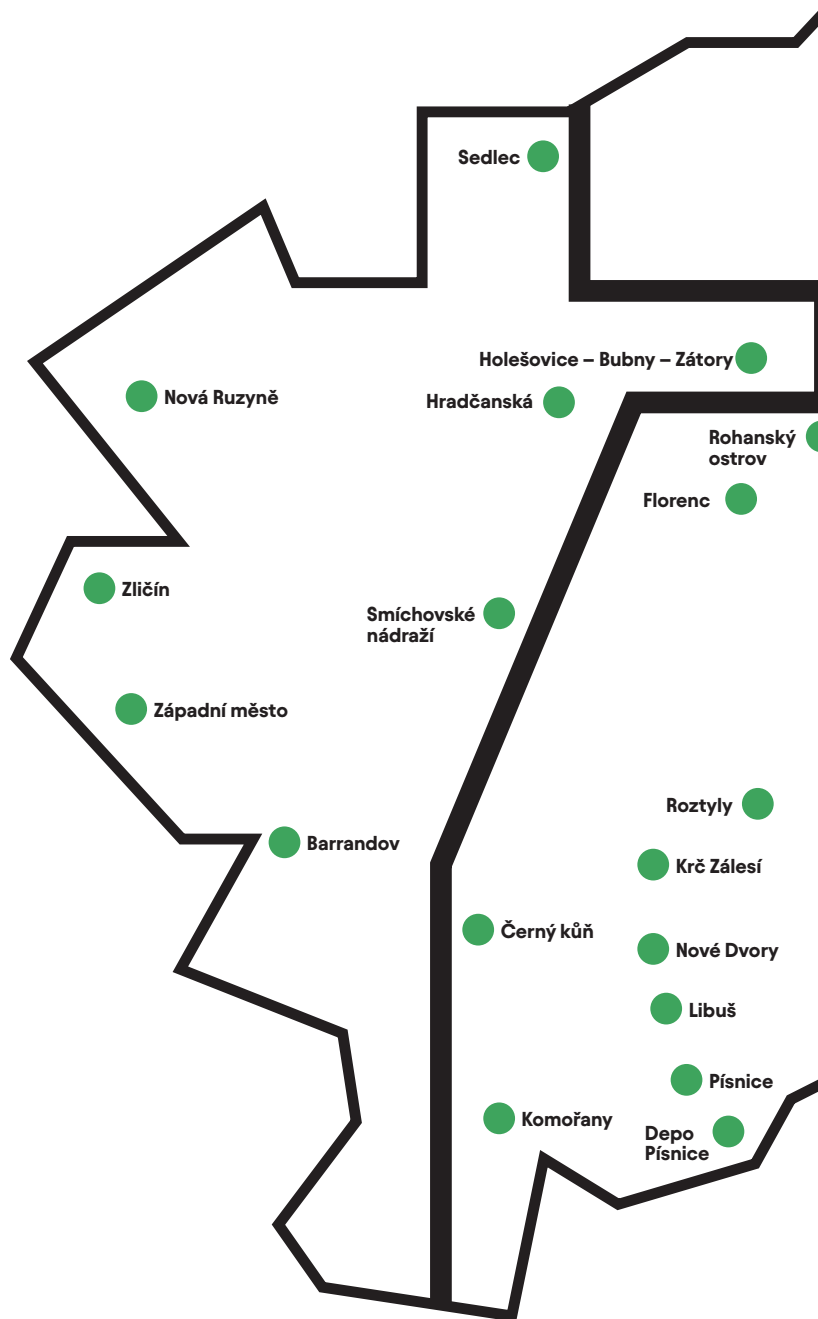
Témata, o kterých mluví Štěpán, jsou popsána v principech

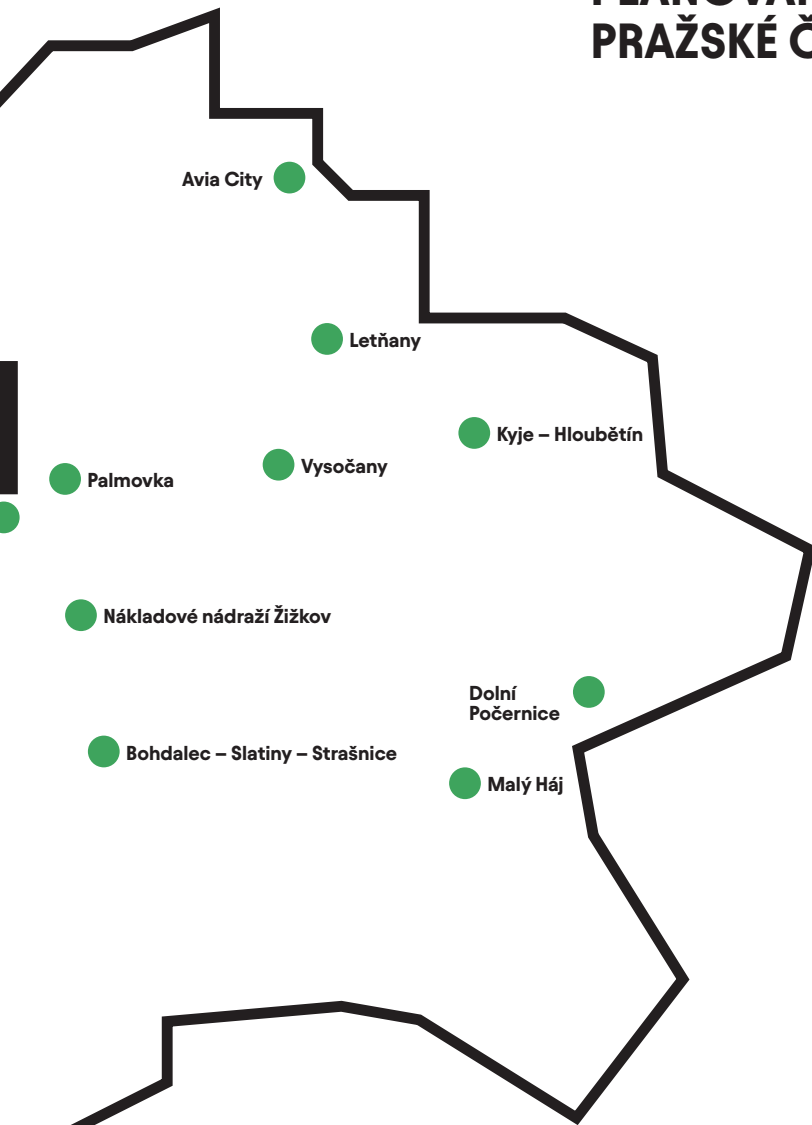
Čtvrť Sonnwendviertel ve Vídni (AT) byla dokončena v roce 2015. Jde o kompaktní nízkopodlažní čtvrť s vysokou hustotou zástavby navrženou kolem parku a sousedící s areálem vídeňského hlavního vlakového nádraží. Aktivní partery s veřejnou vybaveností nebo se soukromými zahrádkami přízemních bytů pomáhá vytvářet živé veřejné prostory.

PLÁNOVANÉ NOVÉ PRAŽSKÉ ČTVRTI

FOTOGRAFIE

- str. 36, 38, 40
Jan Malý, IPR Praha, souhlas autora
- str. 42
Aleš Jungman
- str. 46
Jakub Lysák, Martin Ouředníček, souhlas autorů
- str. 48 nahoře
Gordon Joly, použito v souladu s licenci CC BY 3.0
- str. 48 dole
Peter Barber Architects, souhlas autora
- str. 49 nahoře
Otto Normalverbraucher, použito v souladu s licenci CC BY-SA 2.0
- str. 49 dole
Kristina Ullmannová, souhlas autorky
- str. 50
Aleš Jungmann, souhlas autora
- str. 52
Urbansplash, Somewhere, souhlas autorů
- str. 53
David Dixon, použito v souladu s licenci CC BY-SA 2.0
- str. 54
Zažít město jinak, archiv spolku Auto-Mat, souhlas autora
- str. 56
Jorge Franganillo, použito v souladu s licenci CC BY 3.0
- str. 57
Lillia Moroz, použito v souladu s licenci CC BY-SA 4.0
- str. 58
Kaethe17, použito v souladu s licenci CC BY-SA 4.0
- str. 60 nahoře
Dorotea Cimbuřová, souhlas autorky
- str. 60 dole
Stefan Anderberg, souhlas autora
- str. 61
Rob Crawshaw, souhlas autora
- str. 62
Petr Návrat, souhlas autora
- str. 64, 65
Leif Jørgensen, použito v souladu s licenci CC BY-SA 4.0
- str. 66
Barbora Grísová, souhlas autorky
- str. 68
Spyros Drakopoulos, použito v souladu s licenci CC BY 3.0
- str. 69
Ben Bender, použito v souladu s licenci CC BY-SA 3.0
- str. 70
Barbora Grísová, souhlas autorky
- str. 72
A. Savin, použito v souladu s licenci Free Art License
- str. 73
Jorge Franganillo, použito v souladu s licenci CC BY-SA 3.0
- str. 74
Antoine, použito v souladu s licenci CC BY-SA 4.0
- str. 76
Barbora Grísová, souhlas autorky
- str. 77
Alain Rouiller, použito v souladu s licenci CC BY-SA 2.0
- str. 78 vlevo
Pavel Hrdlička, použito v souladu s licenci CC BY-SA 4.0
- str. 78 vpravo
IPR Praha, souhlas autora
- str. 80, 81
Kurt Hoerbst, souhlas autora

SEZNAM ČTVRTÍ ZMÍNĚNÝCH V ROZHOVORECH

ČESKÁ REPUBLIKA

Braník, Praha
Dejvice, Praha
Holešovice, Praha
Karlín, Praha
Letná, Praha
Starý Spořilov, Praha

DÁNSKO

Nordhavn, Kodaň

ESTONSKO

Rotermann, Tallinn
Telliskivi, Tallinn

NĚMECKO

HafenCity, Hamburg
Neukölln, Berlín
Park am Gleisdreieck, Berlín

NIZOZEMSKO

GWL Terrein, Amsterdam

RAKOUSKO

Gartenstadt Puchenau, Linec
Seestadt Aspern, Vídeň
Sonnenwendviertel, Vídeň

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Donnybrook Quarter, Londýn
LILAC, Leeds
New Islington, Manchester

ŠPANĚLSKO

El Poblenau, Barcelona
Llobregat River Park, Barcelona

ŠVÉDSKO

BO01, Malmö

AUTOŘI A EDITOŘI

Kees Christiaanse

Architekt a urbanista, zakládající partner společnosti KCAP Architects & Planners. KCAP má kanceláře v Rotterdamu, Šanghaji a Curychu, pracuje na architektonických a urbanistických projektech v celé Evropě a Asii. V letech 1996–2003 působil jako profesor architektury a urbanismu na Technické univerzitě v Berlíně a později jako vedoucí katedry architektury a urbanismu v Institutu urbanismu na ETH v Curychu. Vedle své činnosti architekta byl Kees Christiaanse hlavním kurátorem 4. mezinárodního bienále architektury v Rotterdamu v roce 2009 s názvem „Open City: Designing Coexistence“ a od roku 2010 vedl program ETH Future Cities Laboratory (FCL) v Singapuru. V současné době působí jako hostující profesor na Technické univerzitě v Mnichově.

Gyler Mydyti

Architektka, urbanistka a výzkumníčka narozená v Kosovu. V současné době působí jako senior urbanistka a business development manažerka ve společnosti KCAP v Curychu. Specializuje se na sociálně-prostorové transformace a procesy rekonstrukce postsocialistických a poválečných území, především v zemích západního Balkánu. S vynikajícím úspěchem získala bakalářský titul v oboru architektury na Technické univerzitě v Istanbulu a magisterský titul v oboru urbanistických studií na Politecnico di Milano. V roce 2014 získala na Politecnico di Milano doktorát, v němž se zaměřila na vztah města a univerzity a jeho hluboký dopad na transformace velkých měst, zejména bývalých průmyslových areálů. Před svým příchodem do Curychu, kde nasbírala více než pět let zkušeností jako postdoktorandka a lektorka na ETH Zürich, pracovala Gyler také v renomovaných projekčních firmách a výzkumných institucích v Istanbulu, Miláně, Paříži a Plištině.

Petr Návrat

Urbanista a ekonom. V roce 2014 založil společnost ONplan, která poskytuje komplexní řešení a služby v oblasti regenerace a rozvoje měst a strategického plánování. V letech 2013 až 2016 působil v IPR Praha, kde měl nejprve na starosti ekonomickou část strategického plánu Prahy, později jako zástupce ředitele založil kancelář participace veřejnosti a zaváděl metody zapojování veřejnosti do plánovacích procesů města. V letech 2005 až 2011 působil na Srí Lance, kde jako konzultant GIZ realizovat reformu místního plánování v severovýchodní části ostrova. Podílel se na rozvojových projektech na Kubě, Filipínách, v Kambodži a Nepálu. Vyučoval územní plánování, ekonomický rozvoj a regeneraci měst na Mezinárodní škole architektury ARCHIP v Praze. V současné době připravuje nový magisterský program „Development“ na FA ČVUT. Vystudoval urbanismus na Bartlett School of Planning, UCL v Londýně a ekonomii na Vysoké škole ekonomické v Praze.

Barbora Grisová

Architektka a urbanistka původem ze Slovenska. V kanceláři ONplan má na starosti přípravu strategií

a rozvojových projektů od městských částí až po rozsáhlá posttěžební území. Vystudovala architekturu a urbanismus na Fakultě architektury ČVUT v Praze a na univerzitě v Lublani. Inženýrské studium absolvovala se zaměřením na prostorové plánování. V diplomové práci zkoumala možnosti rozvoje regionu stimulovaného cyklickou infrastrukturou.

KONCEPT A SUPERVIZE

Jaromír Hainc

Autorizovaný architekt a urbanista. Od roku 2012 pracuje v IPR Praha, je spoluautorem návrhu Metropolitního plánu Prahy, nyní je ředitelem Sekce rozvoje města. Vystudoval Fakultu architektury ČVUT, kde získal doktorát z urbanismu a územního plánování. Během studia absolvoval pobyt na TU Delft v Nizozemí. V současnosti pracuje na FA ČVUT jako výzkumný pracovník a pedagog, od roku 2019 je koordinátorem výuky Modulu developmentu. Během své praxe spolupracoval s OECD na projektu Governance of Land Use, na územních plánech a specializovaných studiích pro irácká města, podílel se na mnoha studiích rozvojových lokalit v Praze. Je členem pracovní skupiny Metropolitan Areas EUROCIITIES, pracovních skupin Urbanismus a Soutěže České komory architektů, Investičního expertního výboru PDS Praha a členem Rady světové památky UNESCO v Praze.

Michal Bartošek

Autorizovaný architekt a urbanista, autorizovaný inspektor. Od roku 2014 pracuje v IPR Praha, byl hlavním odborným koordinátorem projektové přípravy rozvojového území Holešovice – Bubny-Zátory, nyní zastává pozici vedoucího Kanceláře rozvoje městských čtvrtí. Po absolvování Fakulty architektury na ČVUT v Praze se věnoval plánování projektů investičních celků v zahraničí a rozvoji městské čtvrti Praha-Břevnov. V roce 1991 založil vlastní kancelář s hlavním zaměřením na tvorbu územních plánů a regeneraci měst a obcí a jejich částí. Na mezinárodní úrovni se podílel na územních plánech a specializovaných studiích pro irácká města. Byl předsedou dozorčí rady ČKA, je členem zkušební komise ČKA, pedagogickou činnost vykonával na Fakultě architektury ČVUT v ústavech navrhování a urbanismu.

RESPONDENTI

Štěpánka Endrle

Krajinářská architektka se zaměřením na ekologii a udržitelnost. V roce 2002 si založila krajinářský ateliér ŠMÍDOVÁ LANDSCAPE ARCHITECTS (dnes L & SCAPE), který se specializuje na širokou škálu krajinářských projektů od městských prostorů po historické objekty. Nejzajímavější realizace zahrnují revitalizace parků v Praze i jiných českých městech a regeneraci rybníků v Českých Budějovicích. Štěpánka Endrle se snaží změnit vnímání krajinářské architektury v Česku a podílí se na projektech, které zdůrazňují mezioborovou spolupráci, dlouhodobou

udržitelost, funkčnost a propojení s městským kontextem. Je aktivní jako přednášející a porotkyně architektonických soutěží, spolupracuje s nadacemi a zahraničními týmy. Podílela si na tvorbě metodik IPR Praha a jako členka týmu Smart City také na strategických udržitelosti českých obcí. Vystudovala ČZU v Praze a Mendelovu univerzitu v Brně.

Filip Foglar

Architekt a urbanista, od roku 2022 ředitel Odboru územního rozvoje Magistrátu hl. m. Prahy. V letech 2018–2023 působil ve funkci vedoucího kanceláře náměstka primátora hl. m. Prahy pro oblast územního rozvoje a územního plánu. Významně se podílel na přípravě Metodiky spoluúčasti investorů na rozvoji území hl. m. Prahy. Vystudoval Fakultu architektury ČVUT v Praze, studium ukončil diplomovou prací zkoumající metropolitní region Prahy.

Tomáš Kadeřábek

Expert na real estate development, ředitelem Asociace developerů České republiky od jejího vzniku v roce 2015. V současné době zastupuje Českou republiku v evropské organizaci Build Europe. Od roku 2006 působí jako nezávislý expert v developmentu komerčních nemovitostí prostřednictvím firmy TRESS, kterou spoluvlastní. Kariéru zahájil ve stavební společnosti Metrostav. V oblasti developmentu se pohybuje od roku 1993, kdy přešel do společnosti ING Real Estate, kde řídil celou řadu developerských projektů a vypracoval se až do pozice generálního ředitele, zodpovědného mimo jiné za výstavbu dnes již ikonické budovy Zlatého Anděla. Je absolventem Fakulty stavební ČVUT.

Petr Peřinka

Expert na strategické plánování a kulturní a kreativní průmysly. Ředitel Kreativní Prahy, organizace, která rozvíjí prostředí pro kulturu a kreativní odvětví v hlavním městě. Díky zkušenostem získaných v IPR Praha, plánovací společnosti ONplan a na Ministerstvu kultury dlouhodobě usiluje o silnější postavení kultury ve společnosti. Toto přesvědčení šíří mezinárodně jako expert na kulturní a kreativní odvětví v projektu EU4Culture. Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze.

Michaela Pixová

Kritická sociální geografka. Věnuje se vědeckému výzkumu, aktivismu, výuce a publicistice. Mezi okruhy jejích zájmů patří především sociální hnutí a občanský aktivismus, různé oblasti socio-ekologické transformace, zejména udržitelné a sociálně spravedlivé proměny současného města a potravinového systému, klimatická a environmentální politika a feministická témata. Ve svých publikacích se zabývá právem na město, alternativními prostory, squattingem a aktivismem v Česku. Vydala také monografii s názvem *Contested Czech Cities: From Urban Grassroots to Pro-democratic Populism* (Palgrave Macmillan, 2020). Aktuálně působí jako postdoktorská vědecká pracovnice na univerzitě BOKU ve Vídni (Institute of Development Research), kde je součástí projektu

FoodAlternatives.at, a dále jako vědecká pracovnice na FSV UK (Institut sociologických studií), kde se věnuje mezinárodnímu projektu SustainAction. Vyučuje také na University of New York in Prague či na UMRUM.

Zdenka Poliačiková

Architektka, urbanistka se zaměřením na památkovou péči. Část své profesní kariéry se zabývala problematikou územního rozvoje, nyní se již 17 let věnuje agendě památkového urbanismu na území Prahy, konkrétně problematice územního plánování a stavebních záměrů v území plošně památkové ochrany, aktuálně působí v Národním památkovém ústavu. Jako odborná expertka poroty v oblasti památkové péče posuzovala návrhy v několika urbanistických a architektonických soutěžích. Vystudovala architekturu na FA ČVUT v Praze.

Kristina Ullmannová

Autorizovaná architektka ČKA, od roku 2017 vedoucí Kanceláře veřejného prostoru IPR Praha, kde se podílela například na Katalogu doporučených prvků veřejných prostranství hlavního města Prahy. Je autorkou publikace s tématem kompaktního nízkopodlažního bydlení. Spolupracovala na rozsáhlých architektonických projektech a pracovala samostatně na projektech především pro bydlení. Působí jako porotkyně v architektonických a urbanistických soutěžích v České republice. Vystudovala architekturu na FA ČVUT, kde v roce 2020 úspěšně ukončila doktorandské studium.

Štěpán Valouch

Architekt a pedagog. Vede ateliér navrhování na Fakultě architektury ČVUT. Jako porotce se účastnil urbanistických i architektonických soutěží. Spolu s Jiřím Opočenským založili v roce 2007 architektonickou kancelář ov-a. Mají za sebou řadu realizací od drobných staveb po bytové soubory, školy nebo dopravní stavby. Zvítězili v řadě architektonických soutěží a za realizované stavby získali různá ocenění. V roce 2020 získali Českou cenu za architekturu za sídlo firmy Lasvit.

Marek Zďeradička

Dopravní inženýr, ředitel Sekce infrastruktury a zástupce ředitele pro odbornou činnost v IPR Praha. Po absolvování ředitele pro odbornou činnost v IPR Praha. Po absolvování základní vojenské služby nastoupil v roce 2001 na tehdejší Útvar rozvoje hl. m. Prahy jako koncepční projektant do Ateliéru dopravního inženýrství, od roku 2007 vedl Kancelář dopravní infrastruktury, v roce 2015 se stal ředitelem Sekce infrastruktury. Je autorizovaným inženýrem ČKAIT pro dopravní stavby. Vystudoval obor dopravní infrastruktura v území na Dopravní fakultě ČVUT.

Vydáno v Praze v roce 2023 společností
ONplan lab, s.r.o.
Karmelitská 18/379, Praha 1 – Malá Strana

© ONplan lab, s.r.o., KCAP GmbH
1. vydání, 2023

ISBN: 978-80-11-03566-2

www.onplanlab.com
www.kcap.eu
www.iprpraha.cz

IPR —
PRAHA

 | Umění
plánovat.
Společně.

KCAP

UDRŽITELNÉ ČTVRTI PRO 21. STOLETÍ

Kees Christiaanse, Gyler Mydyti
Petr Návrát, Barbora Grísová

Kniha je osobním průvodcem pro všechny, kteří chtějí mít vliv na rozvoj nových čtvrtí v našich rostoucích městech. Své místo by měla najít v kapsách politiků, projektantů, architektů a developerů, ale také angažovaných občanů, kteří se chtějí zasadit o udržitelnější budoucnost.

Publikace Udržitelné čtvrti pro 21. století nabízí komplexní seznam 12 principů, které vypracoval Kees Christiaanse na základě svého výzkumu na ETH v Curychu a svých zkušeností urbanisty a zakladatele studia KCAP. Publikace odpovídá na otázky, jak z nových čtvrtí udělat něco jiného než jen pouhé noclehárny, jak dosáhnout uhlíkové neutrality a jak vytvářet prosperující, zdravé a demokratické komunity. Navazujících devět rozhovorů s klíčovými aktéry plánování a rozvoje Prahy propojuje místní znalosti a zkušenosti s globálně aplikovatelnými principy.

Tato publikace, kterou na objednávku Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy připravila plánovací kancelář ONplan ve spolupráci s KCAP, je cenným příspěvkem do diskuse o transformaci měst k udržitelné budoucnosti.

ISBN 978-80-11-03566-2

9 788011 035662

IPR
PRAHA

ON
plan | Umění
plánovat.
Společně.

KCAP

